

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Кафедра іноземних мов та методики викладання

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Тема: ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ З
ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

Виконала:

СЕМЯНОВА Ольга Миколаївна
Спеціальність: 014 Середня освіта
(Англійська мова і література)
Освітня програма:
Середня освіта (Мова і література
(англійська))

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, старший
викладач
ЗАЙЦЕВА Наталія Григорівна

Допущено до захисту
«08» листопада 2023 р.

Завідувач кафедри

_____ Ольга МІЛЮТІНА

Дата захисту: «___» грудня 2023 р.

Оцінка _____

Підписи членів АК

Глухів 2023 рік

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ	
1.1.Сутність та зміст формування іншомовної лексичної компетентності	11
1.2.Етапи формування іншомовної лексичної компетентності.....	18
1.3.Роль і значення застосування інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні іноземних мов.....	26
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
2.1. Комплекс вправ для формування іншомовної лексичної компетентності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.....	33
2.2. Організація та проведення методичного експерименту.....	39
2.3. Методичні рекомендації із застосування інформаційно- комунікаційних технологій для навчання лексичної компетентності.....	50
Висновки до розділу 2.....	53
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	57
ДОДАТКИ.....	66

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ІКТ - інформаційно-комунікаційні технології

ІМ - іноземна мова

ЛК - лексична компетентність

ЛО - лексична одиниця

НМТ - національний мультипредметний тест

ВСТУП

У сучасному світі необхідно знати іноземні мови, які стали необхідними для багатьох професій. За останні десятиліття іноземні мови набувають все більшого значення для академічного та професійного успіху людини. Знання іноземних мов, зокрема лексичного запасу, є необхідною умовою для ефективного спілкування та розвитку в сучасному глобалізованому світі. Люди пов'язуються з різними культурами, подорожують, працюють за кордоном і спілкуються з представниками інших національностей. Тому, важливо розвивати іншомовну лексичну компетентність учнів старших класів для ефективного спілкування.

Згідно з останніми даними Ethnologue, у світі налічується понад 7000 мов. Однією з важливих іноземних мов (ІМ) є англійська. Вона є офіційною у 58 країнах світу. Понад 1,5 млрд людей володіє нею. З початку повномасштабного вторгнення в Україні змінилися пріоритети у вивченні англійської мови. Президент Володимир Зеленський в День Конституції України подав до Верховної Ради проєкт закону України №9432 «Про застосування англійської мови в Україні», який законодавчо закріплює статус англійської мови в Україні як однієї з мов міжнародного спілкування.

Згідно із Державним стандартом України, на кожен навчальний рік встановлюються індивідуальна навчальна програма для вивчення мови. Крім того, уроки іноземної мови передбачають вивчення культури країни, мова якої вивчається учнями. Після закінчення загальноосвітнього навчального закладу учні, що вивчають іноземну мову, мають досягти рівня В1, учні спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземної мови - рівня В2. Для вступу до вищих навчальних закладів на багатьох спеціальностях учні мають пройти національний мультипредметний тест (НМТ) з іноземної мови. Тривають обговорення щодо обов'язковості складання НМТ з іноземної мови.

Іншомовна лексика є важливою складовою знання будь-якої іноземної мови, і її ефективне засвоєння є надзвичайно важливим для школярів. Процес засвоєння лексичного матеріалу учнями старших класів значно полегшується з

використанням наочності. Останнім часом велика увага приділяється вивченню англійської мови за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та мобільних додатків. Основний акцент у цьому процесі зроблений на освоєнні нової лексики, оскільки навчання англійської у середовищі, де ця мова не є рідною, може призводити до певних труднощів. Значна частина учнів користується різними сучасними застосунками, але їм не вистачає вправ для систематичного вивчення та опрацювання тем і пов'язаної з ними лексики, яку можна використовувати під час самостійного навчання та на уроках англійської мови. Організація навчання учнів старших класів орієнтована на використання сучасних ІКТ під час освітнього процесу з метою створення всіх умов для його вдосконалення та створення чогось цікавого та інформативного. Використання інформаційно-комунікаційних технологій та мобільних додатків можливе у різних місцях, що робить такий підхід до навчання актуальним та універсальним для школярів.

Важливо відзначити, що процес вивчення іноземної мови відрізняється від вивчення інших дисциплін. Цей процес являє собою складне поєднання різних видів діяльності, таких як пізнавальна, комунікативна, трудова та ігрова. Під час навчання учні розвивають складні мовленнєві навички для усного та письмового спілкування, використовуючи їх для розширеної пізнавальної діяльності, спрямованої на збагачення соціального досвіду та розвиток творчих здібностей.

За останні роки інформаційно-комунікаційні технології стали невід'ємною частиною нашого життя, тому їх використання в навчальному процесі може бути дуже корисним для формування іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів. ІКТ забезпечують доступ до різноманітних ресурсів, допомагають зберегти час та підвищити мотивацію учнів до вивчення іноземних мов. Завдяки розвитку технологій та доступності комп'ютерів, планшетів, смартфонів та Інтернету, ІКТ стали важливим інструментом в навчальному процесі. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні іншомовної лексичної

компетентності учнів старших класів може покращити мотивацію, ефективність та зацікавленість учнів у навчанні, забезпечуючи доступ до різноманітних ресурсів, інтерактивних вправ та ігор.

Проведений аналіз науково-педагогічних досліджень та публікацій дозволяє стверджувати, що вивчення формування іншомовної лексичної компетентності завжди було джерелом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Цьому питанню присвячували свої роботи: С. Архангельський, Н. Бідюк, Р. Гуревич, С.Дениско, В. Євдокімов, С. Козак, І. Лернер, А. Нісімчук, О. Падалка, І. Прокопенко, С. Сисоєва, С.Смоліна, Н. Тализіна, О. Тарнопольський, С. Шацький, О. Шпак, І.Ярема, J. Carson, M. Cenele, R. Carter, M. McCarthy, R. Gairns, D. Gardner, M. Lewis, L. Taylor, K. Vogel та ін.

Використання засобів інформаційно-комунікаційні технології у навчально-виховному процесі розглядають В. Беспалько, В. Биков, М. Гавран, О. Кареліна, В. Краснопольський, Л. Морська, Н.Нікітіна, О. Романишина, Г. Шайнер та інші. Для розвитку сучасної системи освіти, яка широко використовує інформаційні технології, необхідно вкласти значні зусилля. Проте вчені вже подали численні приклади успішного використання мобільних пристроїв та різноманітних інтернет-ресурсів у практиці викладання різних предметів, зокрема англійської мови.

Усе ж таки, варто зазначити, що питання використання ІКТ під час проведення уроку іноземної мови є недостатньо розробленим у науковій літературі. Практика останніх років, а саме, період ковідного карантину, а зараз - повномасштабного вторгнення російського агресора, показала, що за допомогою ІКТ можна значно полегшити як вивчення лексичних матеріалів так і вивчення іноземної мови взагалі. З допомогою інформаційно-комунікаційних технологій на новий рівень вийшло дистанційне навчання, яке дало змогу продовжити навчання дітей у важкі для України часи. Унікальність дистанційного навчання виявляється саме у вмінні ефективно використовувати освітні інтернет-платформи, програмне забезпечення та додатки.

Висновки, які будуть отримані під час дослідження, сприятимуть покращенню вивчення іноземної мови, що може ефективно підвищити здатність учнів до говоріння.

Мета дослідження - вивчити вплив інформаційно-комунікаційних технологій на формування іншомовної лексичної компетентності в учнів старших класів.

Поставлена мета дослідження передбачає розв'язання таких **завдань**:

1. Дослідити ефективність використання інформаційно-комунікаційних технологій для формування іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів.

2. Оцінити різні підходи та методики, які використовуються для формування іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

3. Експериментально перевірити ефективність цих підходів та проаналізувати отримані результати.

Об'єктом дослідження є процес формування іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Предметом дослідження є вплив інформаційно-комунікаційних технологій на процес формування іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів. Дослідження спрямоване на встановлення того, які методи та техніки використання інформаційно-комунікаційних технологій найбільш ефективні для формування іншомовної лексичної компетентності учнів, а також як впливають такі технології на мотивацію навчання та інтерес до вивчення іноземної мови.

Для досягнення поставленої мети і виконання сформульованих завдань було використано наступні **методи дослідження**:

1. Теоретичний аналіз сучасних зарубіжних та вітчизняних наукових джерел з педагогіки, психології, методики навчання ІМ та методів формування іншомовної лексичної компетентності, співставлення різних поглядів на

проблему дослідження, її поняттєвого апарату, аналіз навчальних програм та нормативних документів з метою вивчення теоретичних даних з проблеми дослідження.

2. Експериментальний метод, під час якого проведено порівняльний аналіз результатів тестування учнів до та після використання інформаційно-комунікаційних технологій.

3. Анкетування учнів старших класів, що дозволило визначити їхні відношення до використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні іноземних мов.

Комбінація цих методів дозволила зробити комплексний аналіз впливу інформаційно-комунікаційних технологій на формування іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів.

Практичне значення роботи полягає у можливості покращити підходи до викладання іноземних мов у школах та розробити більш ефективні методики навчання для формування лексичної компетентності з використанням ІКТ. Вона може бути корисною для вчителів іноземних мов, педагогів-методистів та дослідників, які працюють у сфері освіти.

Актуальність обраної теми наукового дослідження полягає в наступному:

1. Інформаційні технології давно стали необхідною складовою сучасної освіти, тому використання ІКТ у навчанні іноземних мов є однією з ключових тенденцій у розвитку освіти. Однак, щоб ефективно використовувати ІКТ в навчальному процесі, необхідно досліджувати їхні можливості та вплив на розвиток мовної компетентності учнів.

2. Лексична компетентність є важливою складовою мовної компетентності і вимагає систематичного та цілеспрямованого вивчення. Враховуючи те, що знання іноземної лексики є однією з найскладніших та найбільш часовитратних задач для учнів, використання ІКТ може стати ефективним засобом для її формування.

3. На сьогоднішній день все більше учнів займаються вивченням іноземних мов, але багато з них мають недостатній рівень мовної компетентності, адже під час вивчення вони стикаються з такими проблемами як обмежена мовна практика англійською мовою, відсутність мовного середовища, відсутність необхідності використання ІМ за межами навчального закладу. Тому, вивчення методів та підходів до формування іншомовної лексичної компетентності є дуже важливим завданням для сучасної освіти.

4. Нарешті, розробка нових методів та технологій викладання іноземних мов є актуальною задачею для педагогів та науковців. Вивчення та аналіз результатів дослідження може сприяти розвитку та вдосконаленню теорії та практики вивчення іноземних мов, а також допомогти відповісти на питання, які виникають у зв'язку зі змінами в системі освіти та впровадженням новітніх технологій в навчальній програмі.

Апробація результатів: основні результати дослідження були представлені на XI Всеукраїнських науково-педагогічних читаннях молодих учених і здобувачів освіти іноземними мовами «The 21st Century Challenges in Education and Science», які відбулися на базі Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, V Всеукраїнській студентській науково-практичній інтернет-конференції «Сучасні філологічні дослідження: традиції та інновації» Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини, XI Міжнародній студентській інтернет-конференції «Мова у міждисциплінарному контексті безперервної освіти» Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та на XIII Міжнародній інтернет-конференції молодих учених і студентів «Глухівські наукові читання - 2023. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук» Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Обсяг і структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, який містить 70 найменувань, з яких 13 – англійською мовою. Загальний обсяг

роботи становить 80 сторінок, із них 58 сторінок основного тексту. Магістерська робота ілюстрована 11 рисунками та 7 таблицями. Текст магістерської роботи доповнюють 2 додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

1.1. Сутність та зміст формування іншомовної лексичної компетентності

Найважливішим завданням, яке ставиться перед учнями старших класів при вивченні іноземної мови, є формування лексичної компетентності. Відповідно до «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти», можна вважати, що навчання лексики і формування лексичної компетентності є важливою складовою процесу вивчення іноземної мови [18].

Згідно програми Нової української школи учні починають вивчення англійської мови з першого класу. В середній школі збільшується кількість слів, фраз та речень, які учні повинні освоїти. Освітня програма старшої школи забезпечує завершення загальноосвітньої підготовки з предметів мовно-літературного і суспільного циклів, формування світоглядної позиції та професійного самовизначення учнів. На цьому етапі здійснюється удосконалення іншомовних навичок і вмінь учнів, сформованих в основній школі.

В цьому підрозділі розглянемо понятійно-термінологічний апарат лексичної компетентності, зокрема такі освітні поняття як компетенція та компетентність. Термін «компетенція» відіграє важливу роль в системі понять методики навчання іноземних мов. Це поняття було введено американським лінгвістом Ноамом Хомським. Термін «компетенція» виник з латинської мови і походить від слова «competentia», що означає «відповідність» чи «здатність». У широкому розумінні це вказує на сукупність знань, навичок, і вмінь, якими людина володіє в конкретній галузі або певній сфері, що дозволяє їй успішно виконувати завдання та розв'язувати проблеми в цьому контексті. Терміни

«компетенція» і «компетентність» часто використовуються в одному контексті, оскільки сьогодні відсутнє однозначне їх тлумачення. Висвітлюючи різницю між поняттями «компетенція» та «компетентність», І. Гушлевська пропонує такі визначення: компетенція - сукупність взаємозалежних якостей особистості, таких як знання, вміння, навички і способи діяльності. Ці якості визначаються в контексті певного кола предметів і процесів і є необхідними для якісної продуктивної діяльності відносно цих областей. В той час як компетентність - це володіння людиною відповідною компетенцією, що включає не лише знання і навички, але й особистісне ставлення до неї та до предмету діяльності [14, с.23].

Новий тлумачний словник української мови визначає «компетенцію» як «вищу обізнаність з чим-небудь, коло повноважень організації, установи, особи», а «компетентність» – як «загальну здатність особи, набуту в процесі навчання, яка складається із знань, досвіду, цінностей та ставлень, що можуть бути комплексно реалізовані на практиці».

У сучасній методиці вивчення іноземної мови, під поняттям компетенції розуміється не лише «знання, сукупність інформації» (у разі вивчення мови), але й «здатність» (якщо йдеться про вміння, навички та практичне володіння мовою).

Основною метою навчання іноземної мови визначено формування в учнів іншомовної комунікативної компетентності, що означає оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, розвиток умінь використовувати ІМ як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу [9, с.24].

Аналіз наукових досліджень у сфері методики викладання іноземних мов вказує на те, що важливим елементом формування здатності спілкуватися на іноземній мові є володіння лексичною компетентністю. Тому розвиток та закріплення цієї компетентності вважається необхідною складовою шкільного курсу вивчення англійської мови у старшій школі. Доведено, що знання лексики є важливим фактором для успішного засвоєння мови. Без достатніх знань у цьому відношенні учні не зможуть висловлювати свої думки ні усно, ні

письмово. Тому можна сказати, що низький словниковий запас є перешкодою для спілкування. Граматику можна обійти, але відсутність достатнього словникового запасу може бути фатальною. Це можна подолати, систематично розвиваючи словниковий запас і загальні комунікативні навички. Багатий словниковий запас допомагає покращити навички аудіювання, говоріння, читання та письма і сприяє ефективному та успішному спілкуванню.

Існує лексичний мінімум, який базується на вимогах, що поставлені Програмою вивчення іноземної мови в загальноосвітніх навчальних закладах щодо формування лексичної компетентності. Для учня 11 класу він становить 2500 одиниць, відповідно до тематики ситуативного спілкування, передбаченої Програмою (рівень стандарту). Цей мінімум включає загальноповсякденні слова, які зазвичай використовують носії мови у повсякденних ситуаціях спілкування. Оволодіння лексичними елементами є необхідною умовою розвитку іншомовної лексичної компетентності і є важливим кроком у процесі вивчення іноземної мови.

Виділяють активний і пасивний мінімуми. Активний лексичний мінімум – це ті лексичні одиниці, якими користуються учні для висловлювання своїх думок при письмі та говорінні, а також ті слова, які вони розуміють при аудіюванні та читанні. Пасивний лексичний мінімум – це лексичні одиниці, які учні розуміють лише під час сприймання думок інших в усній (аудіювання) і письмовій формі (читання) [32, с.93].

Існують певні критерії для вибору лексичного мінімуму. С. Ніколаєва визначає критерії для відбору значень лексичного мінімуму, серед яких зокрема особливе значення мають:

- Сполучуваність лексичних одиниць між собою;
- Семантична цінність, що включає в себе здатність висловлюватись за допомогою слів у різних ситуаціях та сферах діяльності;
- Стилістична необмеженість, яка передбачає ігнорування переваг будь-якого мовленнєвого стилю.

Зважаючи на те, що існує значна кількість слів, що відповідають цим критеріям, застосовуються додаткові оціночні фактори, такі як багатозначність, частотність та словотворення [32, с. 94].

Словниковий запас учня включає в себе рецептивну та продуктивну лексику:

- Продуктивна лексика - це правильне використання лексики відповідно до конкретної ситуації;
- Рецептивна лексика допомагає розпізнавати і розуміти ЛО активного і пасивного мінімуму.

Мовна компетенція передбачає здатність учнів оволодіти мовними знаннями з метою їх застосування в усному та письмовому спілкуванні. Іншомовна лінгвістична компетентність також охоплює низку компетентностей, основними з яких є лексична, граматична, фонетична, та компетентність у техніці читання і письма (Рис. 1.1.)

Рис. 1.1. Структура мовної компетентності

Кожна з цих мовних компетентностей формується через складний взаємозв'язок відповідних мовних навичок, знань і мовної свідомості. Всі перераховані компетентності мають глибоку взаємодію, і ефективність їх розвитку суттєво залежить від рівня розвиненості навчально-стратегічної компетентності.

Згідно з аналізом офіційних документів та наукової літератури, що стосується даної проблеми, бачимо, що серед методистів немає загального визначення поняття "лексична компетенція". Цей термін є багатограним і

досить складним для визначення, тому лінгвісти різних часів намагалися інтерпретувати його по різному. У «Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти» лексична компетенція - це здатність використовувати мовний словниковий запас, що складається із граматичних та лексичних елементів [18].

С.В. Смоліна вважає, що лексична компетентність включає в себе лексичні навички, знання і загальну мовну здатність їх використання в усіх видах мовленнєвої діяльності. Лексичними називають навички інтуїтивно-правильного розуміння і вживання іншомовної лексики на основі мовленнєвих лексичних зв'язків між слухо-мовленнєвомоторною і графічною формами слова та його значенням, а також зв'язків між словами [48].

Новосьолова В.І. зазначає, що лексична компетенція – це сукупність лексичних знань, навичок і вмінь, які визначають здатність учня розуміти контекстуальне значення слова, порівнювати його значення у двох мовах і використовувати його у відповідному контексті. Іншими словами, це здатність учнів використовувати лексичні одиниці організовано та взаємозалежно для вивчення нових слів - знання значення лексичних одиниць, письмових форм, засвоєння вимови, граматичних форм слів та правил їх поєднання з іншими лексичними одиницями [36, с.20].

С. М. Дениско визначає поняття ЛК як наявність певного запасу лексичних одиниць з урахуванням віку школярів, здатність адекватно їх використовувати: коректно вимовляти і писати, правильно організовувати граматично, розуміти на слух і в процесі читання, оперувати ними в актах комунікації у потрібному темпі і в різноманітних значеннях [15].

Н.М.Сіранчук стверджує що лексична компетентність – це здатність учня швидко і якісно оперувати семантичними полями, обираючи ті слова чи словосполучення, за допомогою яких можна правильно висловити думку усно, враховуючи граматичні аспекти мови [45, с.40].

Під лексичною компетентністю ми розуміємо здатність людини, на основі лексичних знань використовувати мовний словниковий запас, миттєво викликаючи з тривалої пам'яті еталон слова залежно від конкретного мовного

завдання, доречно вживаючи обрані вирази, приказки, прислів'я та фразеологічні звороти в межах професійного розвитку, а також забезпечувати підтримку функціонування зазначених навичок на необхідному рівні та здійснювати постійний контроль процесу лексичного наповнення мовлення [57].

Таким чином, лексична компетентність визначається здатністю учнів розуміти контекстуальне значення слів, порівнювати їх обсяг у двох мовах і визначати в них риси, які є характерними для носіїв мови. Це включає у себе знання словникового складу мови, що охоплює лексичні елементи та їх використання в мовленні. До лексичних елементів відносяться слова, регулярні словосполучення, стійкі фразові конструкції (фразові дієслова), складні прийменники та фразеологічні вирази. Формування ЛК є поступовим процесом, який можна розглядати на кількох рівнях. Рівень сформованості лексичної компетентності визначається здатністю учнів ефективно вирішувати завдання, пов'язані з використанням іншомовного слова в практиці, базуючись на набутих знаннях і відповідних навичках.

У нашому дослідженні ми розглядаємо англійську ЛК і як комунікативну, і як лінгвістичну компетентність, що вважаємо доцільним. Це пов'язано з тим, що успішне формування лексичної компетентності залежить не лише від наявності навичок адекватного використання вивченої лексики в процесі спілкування з носіями англійської мови, а й від набуття структурної, граматичної та лінгвістичної компетенції. Це робить процес становлення лексично компетентного учня більш складним і тривалим. Значних зусиль вимагає від викладачів пошук оптимального способу поповнення словникового запасу англійської мови. На думку О.Бігич, Н.Бориско та Г.Борецької, потенційний словниковий запас англійської мови, що лежить в основі ЛК, потрібно збільшувати поетапно. Згідно з твердженням вченого Б.Кукса, словниковий запас виступає як ключовий будівельний матеріал мови, що визначає її змістовий аспект. Оволодіння лексикою іноземної мови розглядається як необхідна передумова для розвитку всіх мовленнєвих вмінь.

У методиці викладання іноземної мови у школі великого значення надається процесу засвоєння лексичного матеріалу та вміння правильного його використання в усіх видах мовленнєвої діяльності. Ця мета визнається однією з найважливіших у навчанні. Вивчення іноземної мови в учнів старших класів загальноосвітніх закладів повинно бути спрямоване на систематичне поповнення та розширення словникового запасу, адже розвиток іншомовної лексичної компетенції передбачає формування необхідних навичок для збагачення словникового запасу та правильного використання лексичних одиниць. Необхідно утримувати досягнутий на середньому ступені рівень усних і писемних мовних навичок і вмінь.

Значна увага на старшому ступені навчання приділяється усному мовленню, яке набуває якісно нового розвитку стосовно змістовності, більшої природності, вмотивованості та інформативності [42]. Водночас, важливий акцент у старшій школі під час вивчення іноземної мови приділяється читанню. Тексти для читання повинні бути більш складними, ніж ті, які використовуються на середньому рівні. При вивченні письма учні повинні набути навичок у створенні плану, формулюванні тез для усного виступу, написанні анотацій та резюме до прочитаного матеріалу, складанні рефератів і виконанні письмових повідомлень відповідно до вимог монологічного мовлення на старшому етапі навчання.

Формування лексичної компетентності у навчальному процесі є важливим завданням сучасної освіти і водночас складним процесом, тому останнім часом для полегшення запам'ятовування нових лексичних одиниць більшість вчителів почали використовувати інформаційно-комунікаційні технології. Завдяки ІКТ може значно полегшити цей процес, адже учні мають можливість використовувати інтерактивні програми, веб-сайти та мобільні додатки для вивчення нової лексики та тренуватися в її використанні. Інтернет надає доступ до різноманітних онлайн-словників та лексичних ресурсів, що полегшують пошук, збільшують словниковий запас та розширюють розуміння лексики. Використання мультимедійних матеріалів, таких як відео та

аудіозаписи, допомагає в контекстуалізації слів і виразів, допомагає учням збагачувати свій словник та розуміти мову в різних контекстах. Також інформаційно-комунікаційні технології дозволяють створювати інтерактивні вправи та тести для вивчення та перевірки лексичних навичок, дають можливість створювати індивідуальні програми навчання, які враховують потреби кожного учня. ІКТ дозволяють учням спілкуватися з носіями мови та іншими учнями з усього світу через онлайн-форуми та спільноти, що сприяє покращенню навичок комунікації. Всі ці аспекти допомагають створити сприятливі умови для ефективного формування іншомовної лексичної компетенції учнів старших класів.

1.2. Етапи формування іншомовної лексичної компетентності

Сьогодні, роль англійської мови у суспільстві зазнала змін: від функції навчально-предметного елемента вона перетворилася на базовий компонент сучасної освітньої системи та стала необхідним інструментом для досягнення професійної реалізації особистості. Враховуючи різноманіття цілей вивчення ІМ в суспільстві, важливо пам'ятати, що освіта в англійській мові тісно пов'язана з взаємодією з культурою англійськомовних країн та їхніми представниками. У таких умовах учень повинен не лише володіти мовою, але і вміти використовувати її в реальному спілкуванні та мати готовність до активної участі в ньому. Крім того, освітні аспекти вивчення іноземної мови розвиваються в контексті орієнтації на ситуації міжкультурного спілкування, що передбачає поглиблене вивчення норм, цінностей, поглядів та оцінок інших культур.

Процес навчання іншомовної лексики проходить шлях від отримання знань з лексики і вироблення первинних умінь до розвитку вторинних (мовленнєвих) умінь через формування лексичної навички – навички вживання лексики сумісно з іншим матеріалом [39].

До структури лексичної компетентності входять такі компоненти: когнітивний, дієво-практичний та рефлексивний компонент (Рис. 1.2).

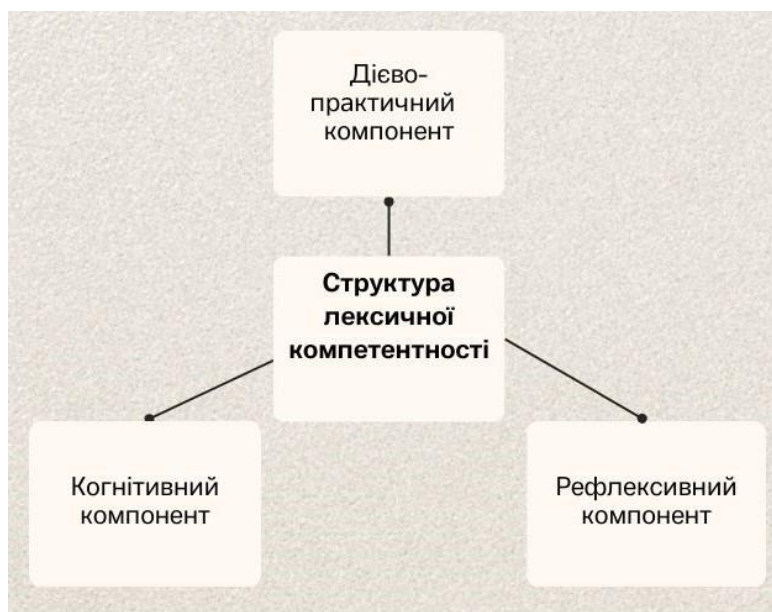

Рис.1.2. Структура лексичної компетентності

Когнітивний компонент включає в себе лексичні знання, що означає розуміння конкретної лексичної одиниці, знання значення конкретного варіанту в межах лексико-семантичного поля, а також усвідомлення форми слова на різних рівнях, таких як фонетичний, графічний, граматичний, морфологічний, словотвірний, лексичний, семантичний і синтаксичний рівні мови [9].

Дієво-практичний чи процесуальний компонент враховує стратегії, за допомогою яких відбувається оволодіння словами, включаючи конкретні дії над ними. Ці стратегії є семантичними, лінгвосистематизуючими, когнітивно-концептуальними (лінгвокультурознавчими), сприяють постійному пошуку значень в широкому соціально-культурному контексті. Вони включають в себе відбір та накопичення мовних засобів, розширення мовної бази, узагальнення мови, що вивчається, у систему, яка має особистісне значення, постійне поповнення та оновлення, використовуючи власний мовний досвід, включаючи рідну мову. Ці стратегії також включають оволодіння системою понять та концептів, занурення в культуру носія мови та осмислення національно-культурної специфіки, особливо на рівні міжкультурної комунікації [10].

Рефлексивний компонент включає в себе конкретні практичні стратегії, які, у умовах самостійного вивчення мови, сприяють оволодінню мовним інструментарієм, самонавчанню та мовленнєвій практиці в контексті самостійного вивчення мови. Сюди входить участь у різних ситуаціях мовного

спілкування та використання вивченої мови для виконання різноманітних функціональних завдань. Важливість цього компонента особливо підкреслюється в процесі формування іноземної ЛК в довгостроковій перспективі, оскільки саме опанування іноземної мови є головною метою її вивчення [9].

Лексична компетентність в іноземній мові грає важливу роль у здатності виразно та ефективно спілкуватися. Формування лексичної компетентності є ключовим завданням у процесі навчання мови, особливо серед учнів старших класів. Цей процес включає кілька етапів, які сприяють розвитку словникового запасу та вмінню використовувати нові лексичні одиниці, а саме:

- ознайомлення з новими лексичними одиницями (ЛО), на якому відбувається формування знань про лексичну систему ІМ, правил користування нею, семантизація лексичних одиниць (розкриття значення ЛО), демонстрація особливостей її використання;
- рецептивно-репродуктивне тренування, метою якого є організація тренування учнів щодо засвоєння форми та значень нових ЛО, організація тренування учнів у вживанні нових ЛО на рівні фраз;
- комунікативна практика, коли нові ЛО вживаються у різних видах мовленнєвої діяльності [40, с.18-19].

При такому організаційному підході до навчання задіяні всі ключові механізми навчального процесу. Спочатку, учні використовують механізм сприйняття, який включає в себе процес сприйняття та усвідомлення навчального матеріалу. Це допомагає їм розуміти та осмислювати нові концепції та інформацію.

На першому етапі презентація лексики охоплює вимову слова, його правильне написання, а також вивчення граматичних та структурних особливостей. Аналіз орфографії та структури слова на цьому етапі важливий не тільки для розуміння механізмів словотворення, а й для формування потенційного лексичного словника учня. Семантизація (розкриття значення

ЛО) здійснюється двома способами: за допомогою безперекладацького та перекладацького методів.

Безперекладацький метод включає використання візуалізації (предметів, малюнків, жестів) та розкриття значення іноземних слів через визначення, семантизацію з використанням синонімів/антонімів, словотворення та визначення контексту. Учні можуть здогадуватись про значення того чи іншого слова на основі його контексту у реченні, його взаємодії та зв'язку з іншими словами, а також за загальним змістом фрази.

Перекладацький метод семантизації передбачає використання еквівалента слів з рідної мови та перекладацьку інтерпретацію для передачі інформації про збіг або невідповідність значень. Цей метод є швидшим.

Вибір семантичного методу залежить від характеристик цього слова, рівня освіти та мовної підготовки учнів, а також від того, чи включене воно до активного чи пасивного словника [9, с. 155].

Далі, механізм засвоєння відіграє важливу роль у відтворенні інформації. Це дозволяє учням докладно вивчати матеріал з метою глибокого засвоєння, щоб забезпечити стійке розуміння та вміння використовувати отримані знання. Під час другого етапу навчання рецептивно-репродуктивного тренування застосовується система вправ, яка охоплює всі аспекти мовної діяльності, і діє як пояснення та контроль. Ця система враховує як прості, так і складні завдання, які дозволяють використовувати лексичний матеріал у мовленні, беручи до уваги знайоме лексичне середовище та граматичну структуру.

Приклади вправ на цьому етапі включають:

- Вправи на диференціацію та ідентифікацію, такі як визначення слів за темами або пошук синонімів та антонімів у тексті.
- Вправи в імітації, що передбачають прослуховування та повторення слів, а також відтворення тексту з опорою на графічний варіант.
- Вправи для розвитку контекстуального розуміння, наприклад, визначення значення похідних слів та заповнення пропусків в реченнях.

- Вправи для навчання прогнозування на рівні слів та речень, такі як іменників та прикметників.
- Вправи для розширення та скорочення структур речень, включаючи розширення та скорочення реплік у діалогах.
- Вправи у еквівалентних замінах, які передбачають використання синонімів, заміну відповідей та перетворення складнопідрядних речень [9, с. 161].

Останній етап - творче практичне застосування знань - включає в себе використання отриманої інформації в реальних ситуаціях. Це сприяє розвитку творчих навичок та практичної компетентності, дозволяючи учням успішно застосовувати свої знання у різних областях життя. Така комплексна організація навчання сприяє повному й ефективному розвитку учнів, враховуючи різні аспекти їхнього когнітивного потенціалу. На даному етапі відбувається комунікативна практика, під час якої можна використовувати наступні вправи:

- Доповнення та зміна прочитаного діалогу або монологу.
- Складання діалогу чи оповідання на визначену тему.
- Постановка ситуативних та пов'язаних питань та формування відповідей на них.
- Складання ситуацій та розповідей за визначеним планом чи ключовими словами.
- Опис картини чи фільму.
- Переказ, близький до тексту або у формі резюме.

Основний акцент зроблений на обробці сприйнятої інформації для формування мовлення учнів, що включає в себе вправи у всіх аспектах мовної діяльності, зокрема у говоріні. Таким чином, під час розвитку іншомовної лексичної компетентності, основний акцент приділяється комунікативним завданням на етапі використання мови.

Для ефективного формування лексичної компетентності, обов'язковим є послідовне проходження нового слова через шість стадій. Дії учнів у

навчальній діяльності для формування іншомовної ЛК ускладнюються поступово:

- 1) сприйняття слова у контексті;
- 2) пояснення значення слова;
- 3) імітативне використання слова у фразі;
- 4) самостійне використання слова в обмеженому контексті для позначення об'єкта;
- 5) комбінування (використання слова у поєднанні з іншими словами);
- 6) вживання слова [38].

Такий підхід до організації навчання не лише забезпечує ефективний процес сприйняття та засвоєння інформації, але й стимулює творче використання отриманих знань в реальних ситуаціях.

Формування лексичних навичок у мовленні відбувається через вдосконалення використання лексичних одиниць у різних ситуаціях. Це охоплює усне та письмове висловлювання своїх думок (говоріння та письмо), а також включає здатність розуміти ЛО в контексті під час читання та прослуховування. Використання засвоєних слів та виразів у практичних розмовах і письмових текстах є важливою частиною процесу навчання мови. Контекстна робота допомагає учням зрозуміти, як використовувати ЛО у відповідних ситуаціях та виражати свої думки чітко і зрозуміло.

Як стверджує О.Б. Бігич до навчання нових ЛО історично склалося чотири підходи: інтуїтивний, свідомо-зіставний, функціональний, інтенсивний. Розглянемо кожен з них (Табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Основні підходи вивчення нових лексичних одиниць

№	Основні підходи вивчення нових лексичних одиниць	Характеристика
1.	Інтуїтивний	Семантизація здійснюється шляхом встановлення безпосереднього зв'язку словозначення без опори

		<p>на рідну мову;</p> <p>Автоматизація – шляхом багаторазового відтворення, імітації умов оволодіння рідною мовою;</p> <p>Активізація ЛО здійснюється в умовах, наближених до природного спілкування.</p>
2.	Свідомо-зіставний	<p>Підхід передбачає розкриття значення та форми, а не особливостей застосування лексичних одиниць;</p> <p>Автоматизація здійснюється шляхом зіставлення з рідною мовою, перекладу, некомунікативних вправ, відповідей на запитання;</p> <p>Самостійність висловлювання з використанням ЛО обмежується навчальним завданням.</p>
3.	Функціональний	<p>Підхід пропонує розкриття функції та значення через контекст, створення мотивації до використання лексичних одиниць;</p> <p>Автоматизація відбувається шляхом самостійного вибору та комбінування ЛО у процесі оформлення думки;</p> <p>Засвоєння форми, значення і функції відбувається взаємопов'язано.</p> <p>Для цього підходу характерне використання умовно-комунікативних вправ.</p> <p>Застосування нових ЛО відбувається під час виконання комунікативних вправ</p>
4.	Інтенсивний	<p>В підході відбувається багаторазове пред'явлення великого обсягу лексичних одиниць у полілозі;</p> <p>Використовується перекладна і безперекладна семантизація;</p> <p>Відтворення ЛО відбувається у контексті, імітація –</p>

		<p>з використанням паралінгвістичних засобів, автоматизація – в умовах керованого спілкування. Учні застосовують нові ЛО шляхом розігрування етюдів, імпровізації у різних обставинах.</p>
--	--	--

Поєднання раціонального з кожного з цих підходів може забезпечити найкращий результат у формуванні іншомовної лексичної компетентності.

Учні старших класів вже мають певний рівень іншомовної компетенції. У старшій школі систематизується та узагальнюється мовний досвід учнів, набутий ними на попередніх ступенях вивчення мови. Методи і види навчальної діяльності все більше набувають форм, наближених до реальних умов спілкування. Широко використовуються творчі, проєктні, групові та інтерактивні форми роботи учнів [48].

Зміст освіти індивідуалізується відповідно до профілю навчання. Це означає, що навчання стає більш спрямованим на певну галузь знань або професійний напрям. У процесі навчання в цих галузях вивчаються спеціалізовані лексичні одиниці, які стосуються конкретної сфери. Також велику увагу приділяють формуванню пасивного лексичного запасу, який використовується у процесі читання. Це означає, що учні повинні розуміти значення багатьох слів, навіть якщо вони не використовують їх у активному мовленні. Збільшується самостійна робота учнів з новою лексикою, вони навчаються самостійно шукати та засвоювати нові слова. Також удосконалюються навички використання двомовних та одномовних словників для розширення словникового запасу та розуміння значень слів у контексті.

Таким чином, формування іншомовної лексичної компетентності в учнів старших класів вимагає комплексного підходу, який включає в себе запам'ятовування слів за допомогою спеціальних методів, а також практичне застосування слів на різних рівнях складності. Лексична стратегія, яка об'єднує інтелектуальні прийоми і зусилля для розуміння, запам'ятовування та використання слів, сприяє процесу вивчення. Крім того, формування лексичних

навичок і комунікативних вмінь потребує знань не лише формальної структури мови, але й розуміння ситуативних та контекстуальних правил, а також соціокультурних аспектів.

1.3. Роль і значення застосування інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні іноземних мов

Технологічні процеси постійно розвивається і мають значний вплив на формування та розвиток особистості сучасної людини. Період нової ери інформаційно-комунікаційних технологій вплинув на спосіб мислення людей щодо вирішення повсякденних завдань, організації різних процесів та надання освітніх послуг. Всі вчителі загальноосвітніх шкіл розуміють необхідність впровадження інноваційних методів у викладанні свого предмету і зосереджують свою увагу на використанні ІКТ як одного з найефективніших інструментів.

В епоху глобалізації неможливо уявити життя підлітків без використання різних гаджетів: ПК, ноутбуків, смартфонів, приставок та інших девайсів, які вже стали частиною нашого повсякдення. Інформаційні технології та всесвітня мережа Internet є невід'ємною частиною нашого буття, і тому варто використовувати їх не лише для розваг, а й навчитися застосовувати з користю.

Питання впровадження ІКТ в освітній процес навчання іноземних мов є досить актуальним і реалізує багато цілей освітнього процесу, таких як - набуття знань, умінь і навичок, розвиток інтелектуальної особистості, формування наукового світогляду, моральності, художньої та естетичної культури, тощо.

Учні старших класів неохоче виконують завдання тренувального характеру з лексики. Однак із цікавістю ставляться до творчого вивчення іноземної мови, виконання проблемних завдань з використання інформаційних технологій навчання, що, безумовно, пов'язано з рівнем їхнього психічного розвитку [42]. Це означає, що під час навчання старшокласників іноземної мови слід приділяти увагу створенню сприятливих умов для пошукової

діяльності молодих талантів, використанню завдань та вправ з рефлексивним характером, таких як порівняння, аналіз, узагальнення, систематизація навчальної інформації, а також впровадження продуктивних форм навчальної діяльності для розвитку креативного мислення учнів. Використання цікавих та нестандартних навчальних сайтів та додатків спільно з вчителем дозволяє учневі удосконалити свої мовні, мовленнєві та соціокультурні навички в захопливій формі, а також відстежувати власний навчальний прогрес. Знайдені в інтернеті ресурси можуть стати основою для уроків, в яких вони використовуються для розв'язання конкретних ситуацій та як джерело додаткових вправ. Це також сприяє підвищенню мотивації старшокласників та, відповідно, підвищенню продуктивності уроків.

Наявність різноманітних лексичних вправ у сучасних додатках, які включають актуальний словниковий запас, що відповідає навчальним програмам, забезпечує більш ефективний розподіл та використання часу. Це дозволяє швидше та результативніше вивчати потрібний лексичний матеріал за різних обставин, включаючи домашнє навчання, уроки, перерви та самостійну підготовку. Використання сучасних технологій для вивчення лексичного матеріалу дозволяє учням розширювати свої знання про інші культури та традиції, вдосконалювати лексичну компетентність і розвивати аналітичні навички. Крім того, це створює можливість для обговорення різноманітних соціокультурних і побутових тем у загальних групах за допомогою різних форматів питань.

Використання ІКТ в осітньому процесі, дозволяє ефективніше вирішувати широкий спектр завдань як дидактичного, так і соціокультурного характеру (Рис. 1.3) [24, с. 171].

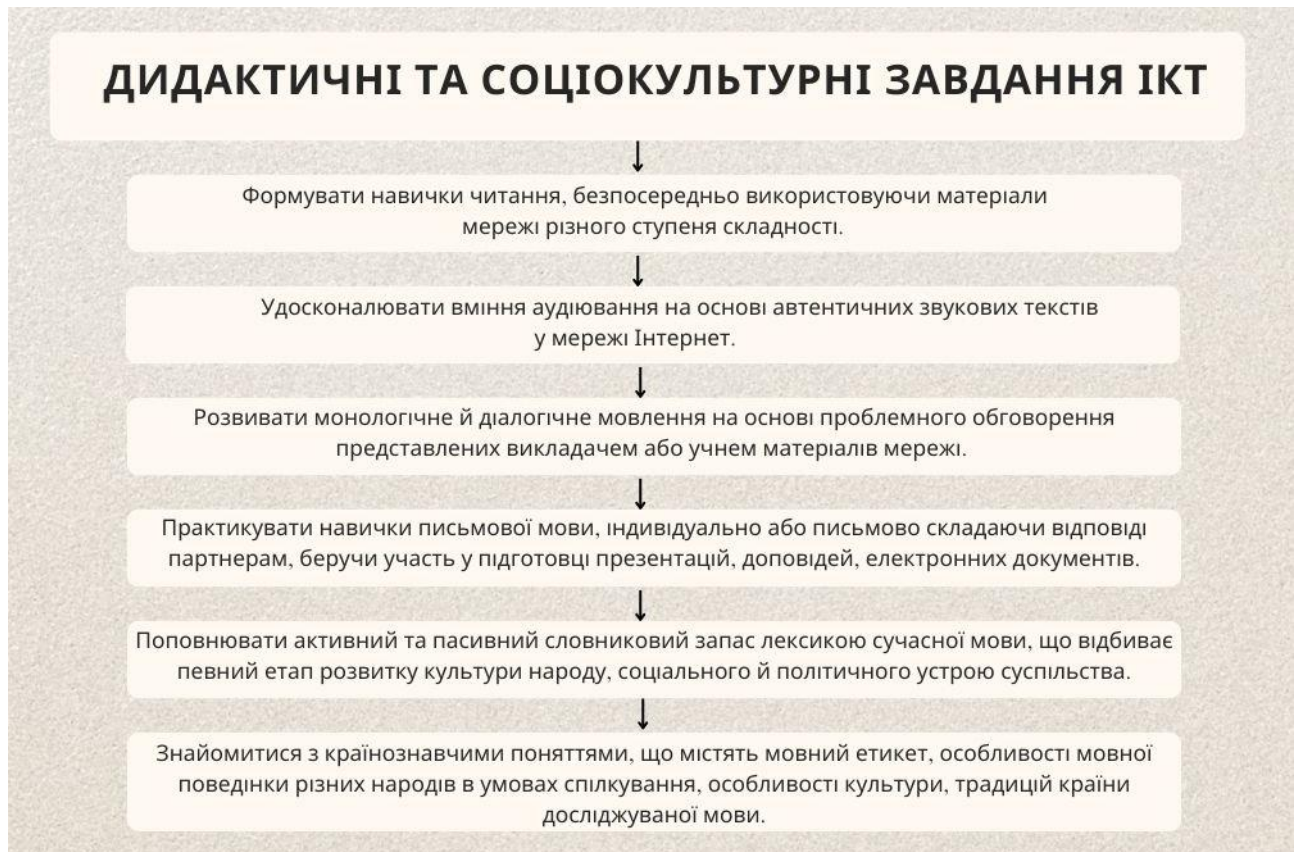

Рис.1.3. Соціокультурні та дидактичні завдання інформаційно-комунікаційних технологій

Аналіз сучасних тенденцій освітнього процесу показує, що питання мотивації у процесі вивчення англійської мови на поглибленому рівні є актуальним. Організація та здійснення навчання англійської мови в середній школі потребує врахування вікових та психологічних особливостей учнів.

Мета вивчення англійської мови у старших класах полягає в подальшому розвитку вмінь та навичок, забезпеченні лексичної і граматичної компетенції на рівні володіння мовою B1 та вище. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє розширити словниковий запас, спілкуватись з носіями мови, слухати радіопередачі, переглядати навчальні відео чи фільми, і таким чином повністю зануритись у мовне середовище та покращити англійську мовну компетентність.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках іноземної мови робить процес навчання різноманітним, цікавим, та сприяє кращому засвоєнню знань. В сучасній педагогіці існує багато різноманітних форм та методів навчання через застосування інформаційно-комунікаційних

технологій, спрямованих на якісне засвоєння знань учнями, розвиток їх розумової діяльності, виявлення умінь та навичок критичного осмислення проблем, набуття якостей, які стануть у нагоді у подальшому розвитку самоосвіти та самореалізації.

Такі технології поєднують в собі тексти, графіку, відеоматеріали, звукові ефекти, анімацію – все це є сукупністю аудіо та візуальних ефектів разом з інтерактивним програмним забезпеченням, які впливають на емоційні та понятійні сфери, сприяють більш ефективному засвоєнню мовного матеріалу. Поєднання візуального зображення, тексту і звукового супроводу надає можливість для комплексного формування англомовної лексичної компетенції учнів. В мережі Інтернет велика кількість навчальних сайтів, які можна використовувати як елемент уроку англійської мови, в тому числі і для написання самостійної або контрольної роботи.

На сучасному етапі функціонування суспільства існує досить багато різноманітних навчальних додатків для вивчення англійської мови. Деякі з них спрямовані виключно на вивчення граматики, інші – лише на розширення словникового запасу. Їх перевага полягає в тому, що вони більш детально вивчають та тренують конкретні навички, не розсіюючи увагу на інші аспекти. До числа найпопулярніших освітніх програм належать Duolingo, Lingualeo, Memrise та Babbel.

Найкращий спосіб запам'ятати англійські слова - це читати, писати та систематично слухати їх, а потім постійно повторювати. Програма вивчення англійської мови Memrise заснована на принципі інтервального повторення (повторення досліджуваного матеріалу з певною частотою). Крім того, ця програма дозволяє вам неодноразово чути однакові слова, вимовлені різними людьми в різних ситуаціях, що допомагає розуміти слова в різних ситуаціях.

Цікавим та корисним є мобільні застосунки для вивчення англійської мови Phrasalstein, English Phrasal Verbs, English Phrasal Verbs in Use. Їх унікальність в тому, що вони охоплюють лише один аспект словника: фразові дієслова, які не завжди легко запам'ятовуються учнями.

Для вивчення нової лексики вчитель може готувати картки з допомогою популярних ресурсів Quizlet, Oxford English Vocabulary Trainer, Sram та інших, які доступні не лише в онлайн-режимі на ПК, але й на операційних системах Android та IOS. Додатки мають креативний дизайн карток, можливість начитати слова вголос носіями мови, а також можливість показати лексику в контексті речення. Можна групувати слова за темами, створювати колекції та ділитися контентом з учнями. Приклади використання можливостей системи електронного навчання для розуміння лексики за допомогою флеш-карток наведені в Додатку Б.

Також існує безліч безкоштовних освітніх ресурсів для вивчення ІМ для учнів старших класів. Розглянемо деякі з них:

BBC Learning English є одним з найвідоміших ресурсів. Сервіс включає широкий спектр напрямків, відео та аудіо матеріали з текстовим супроводом і транскрипцією. Однією з його ключових особливостей є розділ, присвячений фонетичним вправам та постановці вимови. Ролики 6 Minute English, що охоплюють актуальні теми, сприяють розвитку навичок аудіювання та поповненню словникового запасу. Кожна програма містить перелік нових слів, їх визначення та правильну вимову.

Bussu - онлайн-ресурс для вивчення різних іноземних мов, зокрема англійської. Платформа пропонує низку уроків, спрямованих на запам'ятовування лексики та покращення навичок вимови. Крім того, вправи на цьому ресурсі перевіряються носіями мови, що підвищує ефективність навчання.

Зараз доступні різноманітні освітні платформи, які дозволяють обирати матеріал для уроку залежно від низки факторів, таких як вік учнів, їхні індивідуальні особливості та тема уроку.

ІКТ дають можливість отримувати доступ до великої кількості інформації при вивченні іноземних мов, що дозволяє учням розширити свої знання та розвинути свою лексичну та граматичну компетенцію. Вони роблять навчання іноземних мов більш захоплюючим та цікавим. Також інформаційно-

комунікаційні технології допомагають в розвитку комунікативних навичок учнів старших класів, оскільки вони надають можливість взаємодіяти з носіями мови та іншими учнями з усього світу. Наприклад, використання відеоконференцій, електронної пошти та соціальних мереж може допомогти вдосконалити навички мовлення та письма. ІКТ сприяють розвитку самостійності учнів, оскільки надають можливість знаходити відповіді на свої запитання в Інтернеті за допомогою електронних словників, онлайн-курсів та мобільних додатків. Останнім часом, серед старшокласників користуються популярністю підкасти, які підходять для вивчення як граматичного так і лексичного матеріалу і є інноваційним засобом навчання ситуативної лексики.

Онлайн-ресурси підвищують мотивацію учнів до вивчення англійської мови, перетворюють звичайний урок в цікавий та захоплюючий, дозволяють учням працювати індивідуально, а також у парах або групах, реалізуючи метод проектів. Використання Інтернет-ресурсів в процесі формування англійської лексичної компетенції учнів є ефективним засобом візуалізації навчального матеріалу, дозволяючи вчителю реалізувати свій творчий потенціал; допомагає викладачу у здійсненні особистісно-орієнтованого підходу до навчання; сприяє розширенню кругозору учнів і підвищенню їх культурного рівня, а також є засобом підвищення мотивації до вивчення предмета; стимулює пошукову діяльність учня і сприяє розвитку його творчих здібностей.

Висновки до розділу 1

В даному розділі магістерської роботи було здійснено теоретичний аналіз досліджень та публікацій вітчизняних та закордонних науковців, розглянуто цілі, зміст, структуру ЛК та особливості її формування з використанням ІКТ. Розглянуто загальні поняття, необхідні для обґрунтування теми дослідження та глибшого її розуміння. Було визначено відмінність між компетенцією та компетентністю, розглянуто термін «лексична компетентність».

На основі системного аналізу було обґрунтовано аспекти, пов'язані з процесом формування лексичної компетенції учнів старших з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Розглянуто етапи формування ЛК. Формування іншомовної лексичної компетентності учнів старших з використанням ІКТ повинно проходити відповідно до чітко визначених етапів. На кожному з цих етапів можна використовувати специфічні типи вправ, які вчитель може створити самостійно за допомогою різноманітних комп'ютерних програм або скористатися готовими електронними навчальними матеріалами. Однією з перспектив дослідження є створення завдань для навчання інших видів мовленнєвої діяльності з використанням ІКТ.

Володіння інформаційними технологіями має важливе значення для викладачів англійської мови, щоб максимізувати ефективність викладання ІМ. Зокрема, для збереження словникового запасу. Впровадження програм, спеціально розроблених для вивчення іншомовної лексики, значно оптимізує цей процес та дозволяє вивчати ЛО швидко та у позитивній атмосфері.

Отже, у цьому розділі було створено теоретичну основу для наступного етапу дослідження, який фокусується на розробці методики формування лексичної компетенції учнів старших класів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Комплекс вправ для формування іншомовної лексичної компетентності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій

Під час вивчення будь-якого предмету, включаючи іноземну мову, учні зазвичай виконують різні завдання та вправи, з метою покращення свого розуміння та опрацювання нових знань та навичок. Створення ефективної системи вправ є ключовим аспектом, оскільки, коли вона послідовно охоплює всі види навичок, зацікавлює учнів, надає їм стимул, при цьому не перевантажуючи, і відповідає методологічним вимогам, учні досягають кращих результатів та легше засвоюють нові знання.

Поняття «вправа» в методиці навчання ІМ трактується як спеціально організоване в навчальних умовах багаторазове виконання окремих операцій, дій або діяльності з метою оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю або її компонентами. Вправи мають чітку структуру, що відповідає фазовій структурі мовленнєвої діяльності та чотири структурних компоненти: завдання-інструкція для виконання, зразок – модель виконання (факультативний компонент), виконання та контроль виконання вправи [9, с.181]. Зазвичай комплекс вправ базується на традиційних принципах навчання, а саме: принципі зростання труднощів («від простого до складного») та принципі поетапного виділення і закріплення матеріалу.

Різницю між різними видами вправ визначають на підставі конкретних критеріїв, наприклад спрямованість на прийом або видачу інформації, вмотивованість, комунікативність. Ці критерії можуть бути основними та додатковими. Перш за все, розглянемо типи вправ з використанням головних і додаткових критеріїв, подаючи їх у вигляді таблиці (Таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Типи вправ для формування іншомовної комунікативної компетентності

Основні критерії	Типи вправ	Опис вправ
Спрямованість на прийом або видачу інформації	Рецептивні	Сприйняття вербальної інформації через слух або зір, а потім виявлення розуміння тексту, впізнавання звуків, граматичних структур і т.д.
	Репродуктивні	Учень висловлюється (усно або письмово) на основі раніше сприйнятої інформації.
	Рецептивно-репродуктивні	Сприймання і репродукція звука, інтонаційної моделі, мовленнєвого зразка тощо.
	Продуктивні	Учень самостійно створює висловлювання різних рівнів.
	Рецептивно-продуктивні	Сприйнятий попередньо текст не відтворюється, а служить стимулом для створення нового тексту учнем.
Комунікативність	Комунікативні	Спеціально організована форма спілкування, коли учень реалізує акт мовленнєвої діяльності ІМ у будь-якому її виді – аудіюванні, говорінні, читанні, письмі.
	Умовно-комунікативні	Передбачаються мовленнєві дії учнів в ситуативних умовах.
	Некомунікативні	Учні виконують дії з мовним матеріалом поза ситуацією мовлення, зосереджуючи увагу лише на формі.
Вмотивованість	Вмотивовані	У вмотивованих вправах завжди є мотив виконання певної дії або діяльності
	Невмотивовані	Більшість некомунікативних вправ не мають мотиву, і дії, які виконують учні, є невмотивованими.
Рівень керування діями/ діяльністю учня	З повним (“жорстким”)	Керування з боку вчителя може вважатися повним, тобто учні точно відтворюють те, що сказав вчитель або

		диктор, або те, що записане на дошці, дисплеї комп'ютера або в підручнику.
	З частковим	Передбачають невеликі зміни у реакції учня: він може використати інше слово, але дотримуватися тієї самої граматичної структури або змінити граматичну структуру, трансформуючи її, у відповідності із ситуацією.
	З мінімальним керуванням	Керування з боку вчителя є мінімальним.
Наявність/ відсутність ігрового компонента	Без ігрового компонента	Навчальна або тренувальна діяльність, яка не включає в себе ігрові аспекти або елементи розваги.
	З рольовим ігровим компонентом	Учні виконують ролі та взаємодіють мовою, яку вони вивчають. Рольові ігри можуть бути сценаріями, де учні грають певні ролі, ситуаціями чи рольовими іграми в класі.
	З нерольовим ігровим компонентом	Вправи-ігри, де немає ролей, але є гра.
Наявність/ відсутність опор	Без опор	Без використання таблиць, малюнків, карт, тощо.
	Із спеціально створеними опорами	З використанням підстановчої таблиці для висловлювання учня, списку трьох форм дієслів, спеціально підібраних і малюнків, які допомагають учневі створити розповідь ті ін..
	З природними опорами	Ті, які вживаються й тоді, коли людина розмовляє/пише рідною мовою.
Спосіб виконання вправи	Фронтальні, хорові, індивідуальні, парні, у малих групах, у командах, у групі	Урок починається з фронтальних вправ, коли вчитель звертається або до всього класу, або до окремих учнів по черзі. Хорові вправи в імітації, зокрема слів з новими звуками, коротких фраз з певними інтонаційними моделями, нових лексичних одиниць, граматичних структур тощо, виконуються хором.

Засвоєння лексичних одиниць відбувається через виконання різноманітних вправ, які можна поділити на некомунікативні, умовно-комунікативні та комунікативні. Ці вправи спрямовані на отримання конкретних знань, розвиток навичок та формування здатності використовувати набуті вміння у всіх аспектах мовленнєвої діяльності. Виділяють такі групи вправ: для формування лексичних навичок аудіювання/ говоріння/ читання/ письма [9, с.227].

Можна визначити, що до некомунікативних занять та завдань для освоєння структури мови (у розмовній та писемній формі) відноситься виконання конкретних дій з подальшим формулюванням відповідних правил. В таблиці узагальнені різні типи некомунікативних вправ та їх приклади для набуття знань про форму мовлення, де кожна вправа відзначена своєю метою та специфікою (Таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

**Некомунікативні вправи і завдання для набуття знань
про форму лексичних одиниць**

Тип вправи	Дії	Приклад вправи	Мета
Звучання	Повторення слів, словосполучень, мовленнєвих кліше з наголосом на певних звуках	Називання слів з орфограмою, афіксом, формулювання правил	Засвоєння правил звучання та акустичних особливостей ЛО
Основні поняття	Називання слів з орфограмою, афіксом, формулювання правил	Називання слів, усвідомлення маркерів, що позначають частину мови	Розвиток знань про основні лінгвістичні поняття та їх використання
Словотвір	Групування слів за формальними	Складання слів, конверсія,	Оволодіння знаннями про

	ознаками, формулювання правил	створення правил словотвору	правила словотвору
Семантика	Називання видових понять, вибір слів за темою	Визначення спільних понять, відповідність слів темі	Розширення знань про семантичні аспекти мови
Сполучувальна цінність	Заповнення пропусків у реченнях, поєднання слів з їх дефініцією	Створення синтаксичних та лексичних сполучень	Освоєння синтаксичної та лексичної сполучувальності
Відносна цінність	Вибір синоніма, антоніма, еквівалента рідною мовою	Визначення відносної цінності слів	Розширення знань про семантичні відносини та варіативність мовлення

Мета вправ умовно-комунікативного характеру полягає в закріпленні раніше засвоєних лексичних одиниць та досягненні їх автоматизму. До цієї категорії вправ входять: відповіді на запитання без наданих варіантів та структур, а також із використанням запропонованих варіантів відповідей; опис малюнків чи ситуацій, а також формулювання питань до них; побудова історій, діалогів або ситуацій, використовуючи доступний словниковий запас; усний переклад тексту чи його фрагменту; усні відповіді на запитання після перегляду відеоматеріалів або прослуховування аудіозаписів. Ці різноманітні вправи спрямовані на систематичне вдосконалення та закріплення вивчених мовних навичок у практичних ситуаціях, сприяючи їхньому більш ефективному використанню в мовленні.

Комунікативні вправи мають на меті ввести раніше автоматизовану лексику в практичну розмову, тобто активно використовувати її у спілкуванні. Прикладами таких вправ є: висловлення власної думки в дискусіях та розмовах, розмови на різні теми, розгорнуті відповіді на запитання, презентація звітів та проектів.

Комплекс вправ для формування іншомовної лексичної компетенції з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) може включати різноманітні активності та інструменти для ефективного вивчення та розширення словникового запасу. Вчитель може використовувати додаткові онлайн тести для проведення поточного та підсумкового контролю з певної теми під час уроків. Ці тести надають миттєві можливості для перевірки знань та самостійної перевірки учнів. Для створення таких завдань чудово підходять освітні онлайн-платформи, наприклад Kahoot. Цей інструмент є зручним у використанні і надає безкоштовні можливості для організації вікторин, навчальних ігор та тестів різного характеру.

Існує багато різних віртуальних словників і енциклопедій, які можна використовувати для вивчення лексики іноземної мови. Ці ресурси дозволяють учням швидко і легко знайти значення слів, а також отримати додаткову інформацію про них. Перегляд відео та прослуховування аудіозаписів на іноземній мові є хорошим способом познайомитися з новими словами і їх вживанням в контексті. Ці вправи також допомагають учням розвивати навички аудіо- та читання.

Також сьогодні користуються популярністю мобільні додатки для вивчення нових слів. Використання мобільних додатків, таких як Duolingo, Memrise, Cram або Quizlet, дає змогу вивчати нові слова через інтерактивні вправи та тести.

Одним із важливих засобів передачі навчального матеріалу за допомогою ІКТ є використання мультимедійних презентацій. Вона дозволяє поліпшити запам'ятовування матеріалу, акцентуючи увагу на основних аспектах. Завдяки своїй інтерактивності, мультимедійні презентації дозволяють ефективно

адаптувати навчальний матеріал до індивідуальних особливостей учнів, що сприяє підвищенню ефективності сприйняття та запам'ятовування вивченого матеріалу.

Існує багато сервісів для створення презентацій, такі як powtoon.com, haikudeck.com, moovly.com, prezі.com, slidedog.com, rawshorts.com, slides.com, zentation.com, knovio.com, але найбільш популярною та найефективнішою серед освітян залишається програма для створення презентацій – Microsoft PowerPoint. Зручний інтерфейс програми з широкими можливостями анімації, імпортом різних графічних зображень, відео і звукових матеріалів дає можливість педагогу легко створювати власні презентації (Додаток А) [27, с.45].

Використання інформаційно-комунікаційних технологій відкриває перед учнями широкі можливості для вивчення лексики іноземної мови. Цей метод навчання є ефективним і цікавим, що допомагає учням не тільки засвоювати новий матеріал, але й розвивати свої мовні навички.

2.2. Організація та проведення методичного експерименту

Поглиблено ознайомившись з великою кількістю наукових праць українських та іноземних фахівців, ми висунули гіпотезу, яка полягає в тому, що процес формування іншомовної лексичної компетенції в учнів старших класів покращується з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Для перевірки цього було проведено методичний експеримент, який мав на меті перевірку ефективності та доцільності використання ІКТ на різних етапах процесу формування іншомовної лексичної компетенції учнів старших класів.

Експериментальна перевірка з формування іншомовної лексичної компетенції учнів старших класів на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій була проведена на базі Батуриної загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів імені Григорія Орлика, яка знаходиться за адресою: Чернігівська обл., м. Батурин, вул. Віктора Ющенка, буд.47-В.

Участь в методичному експерименті взяли учні 10 класу. В класі навчається 27 учнів – 15 дівчат і 12 хлопців.

Успішність учнів за підсумками минулого року:

- високій рівень знань – 2 учнів;
- достатній рівень знань – 18 учнів;
- середній рівень знань – 7 учнів.

Загальний рівень знань учнів - задовільний. Загальний інтелектуальний рівень є середнім. Є обдаровані діти, які на високому рівні освоюють всі предмети, активні, цілеспрямовані, всебічно розвинені.

Тривалість методичного експерименту – 2 тижні. Він складався з таких етапів:

1. Початкова перевірка фактичного рівня іншомовної лексичної компетенції в учнів 10 класу.
2. Впровадження методики проведення уроку англійської мови з використання інформаційно-комунікаційних технологій
3. Анкетування учнів.
4. Контрольний зріз знань.
5. Обробка отриманих результатів, аналіз рівня успішності.
6. Оформлення висновків щодо проведення методичного експерименту.

Перед проведенням експерименту було визначено такі цілі:

- Підвищити зацікавленість учнів до вивчення іноземної мови;
- Сформуванню позитивної настрою у учнів щодо використання ІКТ у процесі вивчення іноземної мови;
- Розробити вправи, спрямовані на досягнення високого рівня лексичної компетенції учнів;

➤ Застосовувати вивчену лексику для розв'язання щоденних комунікативних завдань з метою розширення активного словникового запасу.

Організаційна частина пробного навчання передбачала наявність достатньої кількості технічних засобів. Для досягнення поставленої мети та цілей пробного навчання шкільний клас був оснащений сучасним ноутбуком з доступом до мережі Інтернет та інтерактивною дошкою для візуалізації основного матеріалу. Також важливо було вирішити питання, пов'язані з розробкою уроків та методики проведення пробного навчання. Основні завдання включали в себе інформування учнів щодо розробленої методики, ознайомлення з критеріями оцінювання, розповсюдження анкет та ін.

Клас, в якому проводилось дослідження був розділений на дві групи: одна з них - експериментальна, а інша – контрольна. На початковому етапі учням було запропоновано пройти тест для оцінки їхнього рівня знань лексичного матеріалу з попередніх вивченої теми «Комунікаційні технології/ Communication Technologies». Цей тест відіграв важливу роль для організації та проведення уроків, дозволивши визначити орієнтовний рівень знань школярів, перевірити їх базові компетенції та зробити аналіз лексичних помилок. Зразок тесту у таблиці

Таблиця 2.3

**Зразок тесту для перевірки знань учнів 10 класу
до проведення пробного навчання**

Завдання	Опис завдання	
1. Match the words (1-5) with their definitions (a-e)	1) the Internet	a) moving from one document or website to another, to find information.
	2) the Web	b) copying information from a website to your own computer.
	3) a	c) a network of computers all over

	website	the world, joined by phone lines, satellite or cable.
	4) surfing the net	d) a system linking millions of documents stored on the Internet computers around the world.
	5) downloading	e) the place on the Internet where a company/ organisation/etc. stores its documents.
<p>2. Complete the sentences with the words. There are three extra words .</p> <p><i>investors,</i> <i>user-friendly,</i> <i>commitment, popularity,</i> <i>performance,</i> <i>headquarters,</i> <i>brainchild, catchy</i></p>	<p>1. This amazing new website is the of two sisters from London.</p> <p>2. Social networking sites are growing in</p> <p>3. The small business is looking for support from</p> <p>4. I like this laptop because of its speedy</p> <p>5. This mobile phone is very ; anyone can understand it.</p>	
<p>3. Choose the correct word</p>	<p>1. A lot of friends <i>listed</i> \ <i>supported</i> them in their effort to create a search engine.</p> <p>2. Gary <i>calculated</i> \ <i>launched</i> a new website last month.</p> <p>3. A lot of film studios are now using Facebook to <i>start</i> \ <i>promote</i> their films.</p> <p>4. Peter <i>received</i> \ <i>responded</i> a lot of criticism for his actions.</p> <p>5. Use more than one social networking site to <i>inspire</i> \ <i>expand</i> your list of contacts.</p>	

Формат тесту складений відповідно до матеріалу, що учні вивчали, з метою оцінити, наскільки вони вміють використовувати лексичний матеріал, який опанували.

В результаті вивчення наукових праць закордонних вчених Пітера Робінсона [68] і Стюарта Вебба [69], було виділено три основні критерії, за якими буде проводитися аналіз сформованості іншомовної ЛК:

- Володіння необхідним словниковим запасом та знання граматичних правил;
- Здатність аналізувати та порівнювати інформацію;
- Вміння вибирати синоніми для слів;
- Розуміння значення слів в залежності від контексту;
- Здатність встановлювати логічні зв'язки між частинами тексту.

Ці критерії було обрано через те, що вважаємо їх найбільш важливими та ключовими у процесі розвитку даного типу компетентності, адже вміння користуватися мовною правильністю свідчить про те, що учень повністю розуміє значення слова, вміє відрізнити його і сприймає його звучання.

Таблиця 2.4

**Засвоєння учнями 10 класу вивченого матеріалу
на початковому етапі**

Група	Рівні засвоєння вивченого матеріалу							
	початковий		середній		достатній		високий	
	кількість	%	кількість	%	кількість	%	кількість	%
Експериментальна (14 учнів)	3	21,4	5	35,7	4	28,6	2	14,3
Контрольна (13 учнів)	2	15,4	5	38,5	5	38,5	1	7,6

Результати тесту показали, що в експериментальній групі високий рівень знань продемонстрували 2 учня, достатній рівень –4, середній рівень знань – 5 учні, початковий рівень знань лексичного матеріалу попередніх тем у 3 учнів. В контрольній групі маємо такий результат: високий-1, достатній-5, середній-5, початковий - 2.

Оскільки групи виявились майже рівними за своєю успішністю та знанням лексичного матеріалу попередньо вивченої теми, можемо зробити висновок, що відібрані для проведення експерименту учні не відрізняються від інших школярів і тому їхні особистості не вплинуть на хід виконання дослідницької роботи, що дозволить вважати отримані результати достовірними.

В другому етапі брали участь тільки учні експериментальної групи, контрольна група займалась за звичайною програмою. В навчальному процесі експериментальної групи ми використали інформаційно-комунікаційні технології для засвоєння лексичного матеріалу. Після двох тижнів навчання ми знову провели оцінку знань, щоб перевірити, наскільки ефективно учні використовували ІКТ для вивчення лексики. Основна мета полягала в тому, щоб дослідити, наскільки корисним може бути використання інформаційно-комунікаційних технологій при формуванні лексичної компетентності в учнів старших класів та вивчити їх думки щодо використання сучасних технологій в навчанні. Окрім зрізів знань, ми також провели анкетування, яке дозволило нам створити стратегію використання ІКТ та розробити комплекс вправ, які сприяли б підвищенню мотивації школярів до вивчення нового лексичного матеріалу.

Відповідно до отриманих результатів ми можемо стверджувати, що наше дослідження в експериментальній групі є успішним. За допомогою ІКТ нам вдалося покращити формування іншомовної лексичної компетентності в учнів 10 класу (Таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Засвоєння учнями 10 класу вивченого матеріалу з використання ІКТ

Група	Рівні засвоєння вивченого матеріалу							
	початковий		середній		достатній		високий	
	кількість	%	кількість	%	кількість	%	кількість	%
Експериментальна (14 учнів)	1	21,4	4	35,7	6	28,6	3	14,3

На завершальному етапі ми створили та провели опитування в інтернеті, використовуючи відомий сервіс Google Forms, яке мало показати зручність використання інформаційно-комунікаційних технологій для формування іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів. Опитування складалося з 8 запитань, кожне з яких мало варіанти відповідей, з яких можна обрати одну. Учні мали змогу пройти його за посиланням <https://forms.gle/w3KFEYGmeM2267RNA>

На питання «Чи маєш ти вдома комп'ютер/ноутбук/планшет/смартфон?» більшість учнів (93%) відповіли так, і лише 7 - ні. (Рис.2.2.1.)

Чи маєш ти вдома комп'ютер/ноутбук/планшет/смартфон?

14 відповідей

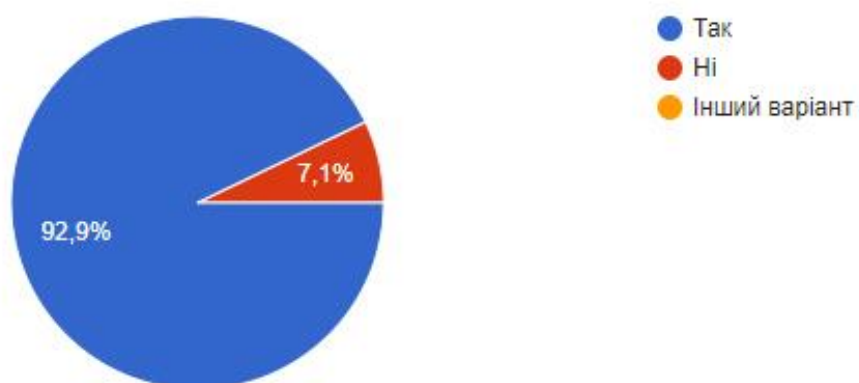

Рис. 2.2.1. «Чи маєш ти вдома комп'ютер/ноутбук/планшет/смартфон?»

У другому питанні з'ясували чи використовуються гаджети у навчанні. На питання «Яким пристроєм ти найчастіше користуєшся для навчання?» отримали відповідь, що більша частина учнів (43%) використовує для навчання смартфон, ще 36% опитаних комп'ютер чи ноутбук і лише 21% користується смартфоном. (Рис. 2.2.2). Тобто, ми можемо зробити висновок, що смартфони – це один із найоптимальніших варіантів для організації навчання, який наявний у більшості учнів.

Яким пристроєм ти найчастіше користуєшся для навчання?

14 відповідей

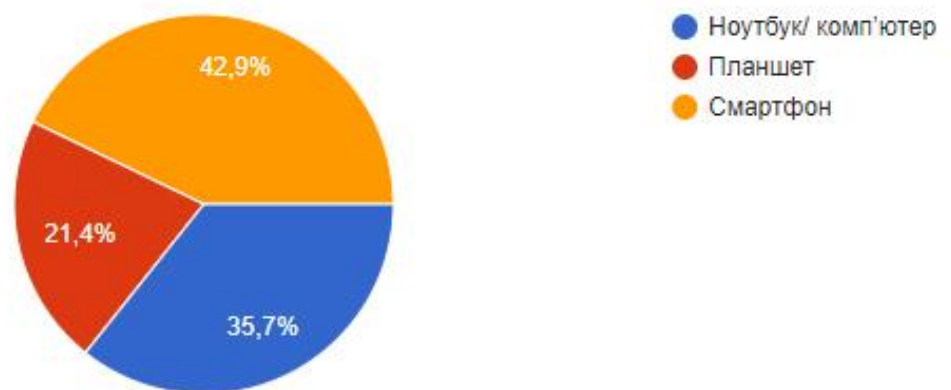

Рис. 2.2.2. «Яким пристроєм ти найчастіше користуєшся для навчання?»

Наступним питанням було «Як часто ти користуєшся даними пристроями у процесі вивчення англійської мови». Пропорційно розділились відповіді щодня (36%) та кілька разів на тиждень (36%), а 28% учнів відповіли, що рідко використовують пристрої в процесі вивчення англійської мови (Рис.2.2.3.). Отримана статистика показує, що учні зацікавлені у вивченні іноземної мови за допомогою різноманітних гаджетів.

Як часто ти користуєшся даними пристроями у процесі вивчення англійської мови

14 відповідей

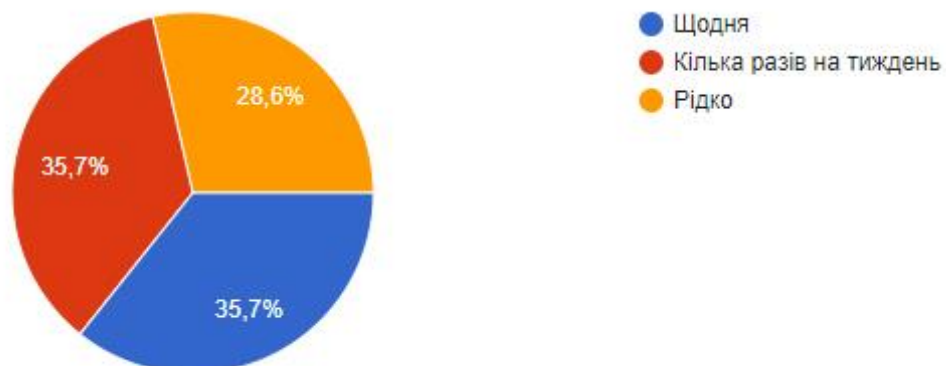

Рис. 2.2.3. «Як часто ти користуєшся даними пристроями у процесі вивчення англійської мови»

У четвертому питанні «Як часто ти користуєшся соціальними мережами для вивчення іноземної мови?» намагалися з'ясувати чи використовують діти трендові на сьогодні соціальні мережі для покращення своєї іноземної мови. 57% опитаних відповіли, що ніколи не використовували соц.мережі для вивчення мови, 29% роблять це кілька разів на тиждень, і лише 14% обрали відповідь щодня (Рис. 2.2.4.). Можемо зробити висновок, що не зважаючи на велику популярність соціальних мереж серед підлітків, лише невелика частина використовує їх для власного навчання.

Як часто ти користуєшся соціальними мережами для вивчення іноземної мови?

14 відповідей

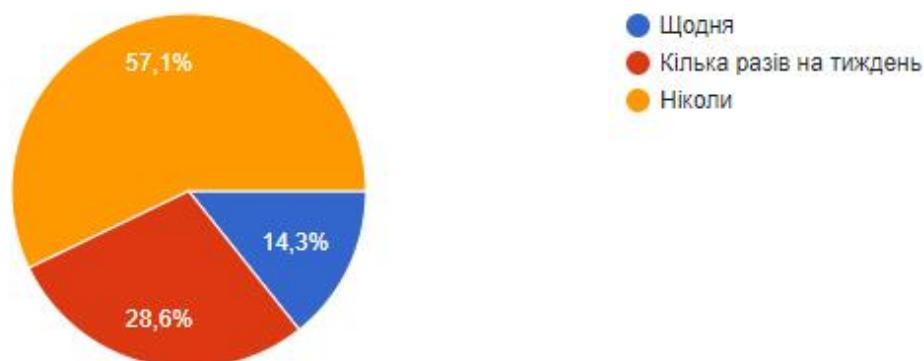

Рис. 2.2.4. «Як часто ти користуєшся соціальними мережами для вивчення іноземної мови?»

Питанням «Як ти оцінюєш ефективність уроків із використанням інформаційно-комунікаційних технологій у порівнянні з традиційними методами?» отримано відповіді, що більшість учнів вважає такі уроки ефективними (43%) та дуже ефективними (43%), і лише 14% опитаних обрали відповідь не дуже ефективні (Рис.2.2.5.). Тобто, ми можемо зробити висновок, що впровадження ІКТ на уроках англійської мови є ефективними.

Як ти оцінюєш ефективність уроків із використанням інформаційно-комунікаційних технологій у порівнянні з традиційними методами?

14 відповідей

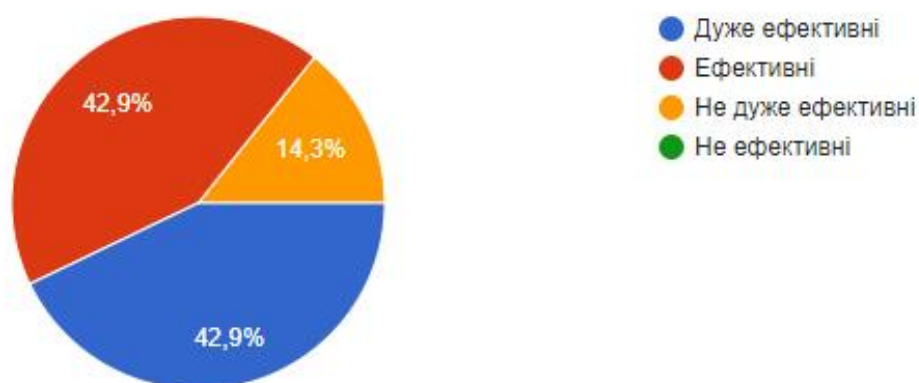

Рис. 2.2.5. «Як ти оцінюєш ефективність уроків із використанням інформаційно-комунікаційних технологій у порівнянні з традиційними методами?»

Шостим питанням було «Які типи інформаційно-комунікаційних технологій ти вважаєш найбільш корисними для вивчення іноземних мов?». Половина учнів(50%) обрала мобільні додатки для вивчення мови.36% віддали перевагу відеоурокам на YouTube і лише 14% онлайн-сервісам для вивчення мов (Рис.2.2.6.). Це показує, що більшість учнів сприймає вивчення іноземної мови як гру, і завдяки мобільним додаткам може покращувати свої навички та вміння.

Які типи інформаційно-комунікаційних технологій ти вважаєш найбільш корисними для вивчення іноземних мов?

14 відповідей

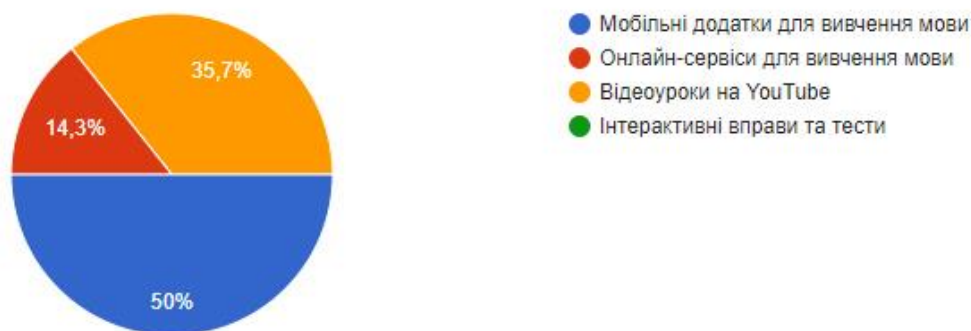

Рис. 2.2.6. Які типи інформаційно-комунікаційних технологій ти вважаєш найбільш корисними для вивчення іноземних мов?

За допомогою питання «Який спосіб перевірки прочитаного тексту є найбільш ефективним на твій погляд?» робимо висновки, що для більшості учнів найефективнішими є вправи «Встановлення відповідностей» (36%) та «Вставити пропущені лексичні одиниці» (36%). По 14% отримали вправи на тестування та інтерактивні ігри. (Рис.2.2.7.)

Який спосіб перевірки прочитаного тексту є найбільш ефективним на твій погляд?

14 відповідей

Рис. 2.2.7. «Який спосіб перевірки прочитаного тексту є найбільш ефективним на твій погляд?»

Останнім питанням було «Чи вважаєш ти, що використання ІКТ при формуванні лексичної кометентності економить твій час?», на яке більша

частина (72%) участь дали ствердну відповідь, по 36% «так» та «скоріше так, аніж ні». 28% опитаних було важко визначитись з цим питанням. Жоден з опитав не відповів «Ні» (Рис.2.2.8.). Це підтверджує наше припущення, що використання інформаційно-комунікаційних технологій для формування іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів є важливим та актуальним.

Чи вважаєш ти, що використання ІКТ при формуванні лексичної компетентності економить твій час?

14 відповідей

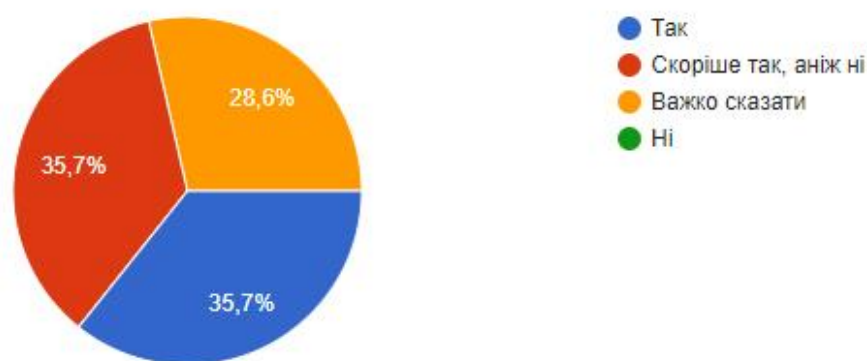

Рис. 2.2.8. Чи вважаєш ти, що використання ІКТ при формуванні лексичної компетентності економить твій час?

Отже, після уважного аналізу результатів нашого дослідження можемо зазначити що, проведене нами дослідження мало позитивний відгук серед учнів старших класів. Учні повністю підтримують використання ІКТ для формування іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів та відзначають ефективність та зручність такого формату навчання.

2.3. Методичні рекомендації із застосування інформаційно-комунікаційних технологій для навчання лексичної компетентності

Використання інформаційно-комунікаційних технологій набуло широкого вжитку в освітній галузі останні декілька років, адже з їхньою допомогою легше формувати іншомовну лексичну компетентність учнів

старших класів. Наше дослідження показало, що впровадження ІКТ призвело до позитивних результатів та сприяло поліпшенню іншомовної лексичної компетентності.

Результати проведеного теоретичного і практичного дослідження проблеми навчання лексичного матеріалу учнів старших класів дозволяють нам сформулювати деякі рекомендації щодо вживання ІКТ. Ось кілька методичних рекомендацій для ефективного використання ІКТ в процесі формування іншомовної ЛК в учнів старших класів:

- Підготовка до уроку вимагає вивчення різноманітних ресурсів, що дозволять залучити увагу учнів та допоможуть їм іммерсивно відчувати англomовне середовище;
- Використання ІКТ не повинно бути основним фокусом уроку, а лише використовуватися як допоміжний інструмент при виконанні конкретних завдань;
- Важливо дотримуватись наступних принципів: вправи для формування ЛК повинні враховувати вікові особливості та інтереси учнів; завдання мають підвищувати мотивацію та зацікавленість у вивченні англійської мови; урок повинен спиратися на розвиток не лише лексичного, а й граматичного та фонетичного матеріалу, пов'язаного з даною темою;
- У випадку роботи з веб-сайтами, вчителю важливо пояснити, як користуватись ними. Якщо в класі англійської мови недостатньо комп'ютерів для кожного учня, можна використовувати можливості мобільних пристроїв. Вони, з доступом до Інтернету та можливістю зчитувати QR-коди, дозволяють виконувати ті ж самі завдання, що й на комп'ютері;
- Важливо, щоб вчитель був активним учасником обговорення і брав участь в поясненні, надаючи допомогу учням при засвоєнні лексичних одиниць. Такий взаємозв'язок між учнями і вчителем сприяє формуванню

спільної мови, полегшує процес засвоєння лексичного матеріалу учнями старших класів;

- Важливими аспектами ефективного навчання є залучення кожного учня до роботи і надання допомоги в тих випадках, коли щось не зрозуміло. Вчитель повинен бути готовим надавати пояснення щодо вживання лексичних одиниць, графічних символів, складних структур і т.д., щоб забезпечити розуміння матеріалу кожним учнем. Це сприяє активній участі та успішній адаптації кожного учня в процесі навчання;
- Рекомендується учням проводити не лише індивідуальну роботу, але й здійснювати групову та фронтальну роботу;
- Під час організації та проведення уроків важливе не лише виконання освітніх завдань, але й досягнення виховних та культурних цілей уроку;
- Важливо надати учням можливість проявити свої здібності й таланти. Вчитель може запропонувати учням створити власні приклади вивчення ЛК за допомогою ІКТ.

Отже, для отримання позитивних результатів використання інформаційно-комунікаційних технологій у формування іншомовної лексичної компетентності в учнів старших класів рекомендується дотримуватися наступних методичних вимог: враховувати рівень вивчення мови учнями, щоб інформаційно-комунікаційні технології були адаптовані до їхнього рівня розуміння та навичок; забезпечувати різноманітність завдань, щоб вони відповідали різним стилям навчання та індивідуальним особливостям учнів; застосовувати інтерактивні методи та надавати можливість учням взаємодіяти з мовною інформацією через ІКТ, сприяючи практиці та засвоєнню лексичних одиниць; розглядати можливості використання ІКТ для оцінки рівня іншомовної лексичної компетентності учнів; вчителю слід бути активним учасником процесу, допомагаючи учням зрозуміти та ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології для покращення своєї

ЛК. Цей підхід сприяв розвитку комплексу навичок іноземної мови, а також сприяв активному впровадженню сучасних технологій у навчальний процес.

Висновки до розділу 2

У розділі 2 було здійснено теоретичний аналіз досліджень та публікацій та розроблений комплекс вправ, спрямований на формування лексичної компетенції з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Експериментально перевірено запропоновану систему вправ на її ефективність.

Під час проведення дослідження учнями було виконано розроблений і запропонований нами комплекс вправ, під час виконання якого вони навчилися сприймати нові ЛО на слух, знаходити та розуміти їх значення у текстах різної складності, будувати з їх допомогою діалоги, давати відповіді на питання, вирішувати кросворди та ін.

Результати експериментального дослідження показали, що за допомогою ІКТ нам вдалося покращити формування іншомовної лексичної компетентності в учнів 10 класу. Завдяки анкетуванню учнів після проведення дослідження можемо зробити висновки, що учні високо оцінили використання ІКТ для формування іншомовної лексичної компетентності та відзначили ефективність та зручність такого формату навчання. Більшість учнів стали впевненішими у своїх знаннях, почали активно використовувати нові слова та звороти в усному та писемному мовленні, з цікавістю ставились до запропонованих завдань та брали активну участь у виконанні різних завдань.

За результатами проведеного дослідження нами було розроблено методичні рекомендації із застосування інформаційно-комунікаційних технологій для навчання лексичної компетентності в учнів старших класів.

ВИСНОВКИ

Формування лексичної компетенції учнів старших класів вважається однією з ключових складових процесу вивчення англійської мови, оскільки лексична компетентність є невід'ємним компонентом змісту навчання мови.

У процесі проведення наукового дослідження було виконано теоретичне узагальнення та представлено новий підхід для вирішення важливого та актуального завдання – створення, обґрунтування і експериментальна перевірка комплексу вправ для формування лексичної компетентності учнів старших класів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Аналізуючи результати дослідження, були зроблені наступні висновки:

Проведено аналіз науково-педагогічних досліджень та публікацій щодо вивчення формування іншомовної лексичної компетентності та використання ІКТ в освітній діяльності.

Нами було розглянуто понятійно-термінологічний апарат лексичної компетентності, зокрема такі освітні поняття як «компетенція», «компетентність» та «лексична компетентність». Також проаналізовано види лексичного мінімуму, яким мають володіти учні в процесі вивчення іноземної мови.

Визначено, що мовна компетентність, яка передбачає здатність учнів оволодіти мовними знаннями з метою їх застосування в усному та письмовому спілкуванні, охоплює низку компетентностей, основними з яких є лексична, граматична, фонетична, та компетентність у техніці читання і письма.

Аналіз наукових досліджень у сфері методики викладання іноземних мов показав, що важливим елементом формування здатності спілкуватися на іноземній мові є володіння лексичною компетентністю. Під лексичною компетентністю ми розуміємо здатність людини, на основі лексичних знань використовувати мовний словниковий запас, миттєво викликаючи з тривалої пам'яті еталон слова залежно від конкретного мовного завдання, доречно вживаючи обрані вирази, приказки, прислів'я та фразеологічні звороти в межах професійного розвитку, а також забезпечувати підтримку функціонування

зазначених навичок на необхідному рівні та здійснювати постійний контроль процесу лексичного наповнення мовлення.

Розглянули етапи формування іншомовної лексичної компетентності, а саме: етап ознайомлення з новими лексичними одиницями, рецептивно-репродуктивне тренування та комунікативну практику. Визначили, що формування лексичних навичок у мовленні відбувається через вдосконалення використання лексичних одиниць у різних ситуаціях. Це охоплює усне та письмове висловлювання своїх думок (говоріння та письмо), а також включає здатність розуміти ЛО в контексті під час читання та прослуховування.

Визначено роль і значення застосування інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні іноземних мов. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні іншомовної лексичної компетентності учнів старших класів може покращити мотивацію, ефективність та зацікавленість учнів у навчанні, забезпечуючи доступ до різноманітних ресурсів, інтерактивних вправ та ігор.

Розглянули онлайн-ресурси та застосунки, які допомагають у формуванні лексичної компетентності учнів старших класів. Впровадження програм, спеціально розроблених для вивчення іншомовної лексики, значно оптимізує цей процес та дозволяє вивчати ЛО швидко та у позитивній атмосфері.

Здійснено теоретичний аналіз досліджень та публікацій та розроблений комплекс вправ для формування іншомовної лексичної компетенції з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Організовано та проведено методичний експеримент на базі Батуринової ЗОШ I-III ступенів ім. Григорія Орлика. Експериментально перевірено запропоновану систему вправ на її ефективність. Результати експериментального дослідження показали, що за допомогою ІКТ нам вдалося покращити формування іншомовної лексичної компетентності в учнів 10 класу.

За результатами проведеного дослідження нами було розроблено методичні рекомендації із застосування інформаційно-комунікаційних

технологій для навчання лексичної компетентності: враховувати рівень вивчення мови учнями для адаптації ІКТ до їхнього рівня розуміння та навичок; забезпечувати різноманітність завдань для відповідності різним стилям навчання та індивідуальним особливостям учнів; використовувати інтерактивні методи та стимулювати взаємодію учнів з мовною інформацією через ІКТ для підтримки практики та засвоєння лексичних одиниць; розглядати можливості використання ІКТ для оцінки рівня іншомовної лексичної компетентності учнів; активна участь вчителя у процесі, сприяючи зрозумінню та ефективному використанню інформаційно-комунікаційних технологій для поліпшення лексичних навичок учнів. Цей підхід сприяв розвитку комплексу навичок іноземної мови та успішному впровадженню сучасних технологій у навчальний процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про загальну середню освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14> .
2. Про освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> .
3. Державний стандарт базової середньої освіти - Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р
4. Андрієвська В. М. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності: монографія /В. М. Андрієвська. – Х.: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2018. – 308 с. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/2019/02/diser_Andriievaska1.pdf
5. Асоянц П. Г. Методичні переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетенції. Теоретичні питання культури, освіти та виховання. Збірник наукових праць, вип. 49, КНЛУ, 2014. С. 90-97. URL: <http://surl.li/gvgdx>
6. Базові поняття і терміни веб-технологій / А. В. Кільченко, О. І. Поповський, О. В. Тебенко, О. В. Тебенко, Н. М. Матросова; упорядник: Кільченко А. В. Київ : ІТЗН НАПН України, 2014. 49 с. URL: <http://surl.li/gvgfp>
7. Бахов І. С. Міжкультурні аспекти інтеграції Інтернету у навчанні іноземної мови. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки. 2016. № 2. С. 97-104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2016_2_20 .
8. Безкоровайна О. В., Багнюк К. Р. Вивчення іноземної мови за допомогою сучасних інформаційних технологій (Інтернет-ресурсів) у навчально-виховній діяльності учнів старших класів. Оновлення змісту, форм

та методів навчання і виховання в закладах освіти. 2015. Вип. 11. С. 72-75.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2015_11_25.

9. Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. / за загальн. ред.С.Ю. Ніколаєвої. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів Київ. 2013. 590 с.

10. Бирюк О. В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англомовних публіцистичних текстів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.2. Київ, 2006. 326 с.

11. Бронетко І. А. Формування англомовної лінгвосоціокультурної компетенції учнів старших класів загальноосвітніх шкіл. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. 2015. № 3. С. 66-72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2015_3_12

12. Вагіна Е. С. Інтернет у вивченні іноземної мови. Наукові записки кафедри педагогіки. 2012. Вип. 28(2). С. 36-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzkr_2012_28%282%29_7

13. Герасимчук Т. В. Зміст роботи студентів на заняттях з іноземної мови для формування професійної компетентності із застосуванням Інтернет-технологій. Науковий вісник льотної академії. Серія : Педагогічні науки. 2017. Вип. 1. С. 402-407. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sbfasps_2017_1_75.

14. Гушлевська І. Поняття компетентності у вітчизняній та зарубіжній педагогіці. Шлях освіти. 2004. № 3. С. 22-24.

15. Дениско С.М. Підготовка майбутнього вчителя англійської мови у ПШ до формування лексичної компетентності: традиції та інновації. Вісник психології і педагогіки. Збірник наук. праць –2013. – Вип. 13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._Випуск_13

16. Дідковська Л. І. Психологічні особливості феномена креативності у старшокласників. Проблеми сучасної психології. 2013. Вип. 21. С. 117-128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2013_21_12 .

17. Жалдак М. І. Проблеми інформатизації навчального процесу в середніх і вищих навчальних закладах / М. І. Жалдак // Комп'ютер в школі та сім'ї. – 2013. – № 3. – С. 8-15. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/komp_2013_3_3

18. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид-ня С.Ю. Ніколаєва // К.: Ленвіт, 2003. 273 с.

19. Іванова О. О. Інформаційно-комунікаційні технології у процесі формування професійно орієнтованої лексичної компетентності. Advanced education. 2014. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/novocv_2014_1_5 .

20. Капінус О.Л. Інтернет-ресурси у навчанні вокабуляру англійської мови. URL : <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN19/12kolvam.pdf> .

21. Киналь А. Шляхи формування англомовної лексичної компетенції в учнів основної школи з використанням мультимедійних засобів. Електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 2014. С. 113-119.

22. Кожем'яко Н. В., Мостицька Л. М. Використання інтернет-ресурсів у вивченні іноземної мови. Інноваційна педагогіка. 2018. Вип. 4(1). С. 76-79. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2018_4\(1\)_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2018_4(1)_18) .

23. Коломієць А. М. Використання Інтернет-сайтів на заняттях з іноземної мови. Наука і освіта. 2015. № 9. С. 102-107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2015_9_23 .

24. Костенко І. Г. Використання Інтернет-ресурсів на уроках англійської мови. Таврійський вісник освіти. 2013. № 1. С. 170-176. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2013_1_31 .

25. Костікова І. І., Безбавна Г. І. Використання інтернет-ресурсів на заняттях з іноземної мови. Педагогіка та психологія. 2018. Вип. 59. С. 76-83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2018_59_11 .

26. Кузів М. З. Використання Інтернету на занятті з іноземної мови. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. 2012. Вип. 29(2). С. 214-216. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2012_29\(2\)_67](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2012_29(2)_67) .

27. Кукол А.Є., Ройко Л.Л. Використання мультимедійних презентацій у системі дистанційного навчання закладів загальної середньої освіти. Математика. Інформаційні технології. Освіта : зб. статей X Міжнар. наук.-практ. конф. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. № 9. С. 45-48.)

28. Мартинова Р. Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов: Монографія. К. : Вища школа, 2004. 457 с.

29. Мазур Ю. Я., Полянчук Н.С. Інтерактивні методи формування англomовної компетентності учнів старших класів. Молодий вчений. 2018. № 9(1). С. 109-111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_9%281%29_2

30. Матюха Г. В., Азарова Є.С. Методика навчання старшокласників самостійного розширення словникового запасу для реалізації англomовного спілкування. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2015. Вип. 40. С. 421-427. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2015_40_59

31. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник / Л. С. Панова та ін. – Київ : Академія, 2010. – 327 с.

32. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. -Київ : Ленвіт, 2002. - 328 с

33. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи: Міністерство освіти і науки України (затверджена Наказом Міністерства освіти і науки № 1407 від 23 жовтня 2017 року). – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf> .

34. Нагорний Я. В. Використання Інтернет-ресурсів на уроках іноземної мови як фактор оптимізації навчання. Педагогічний дискурс. 2010. Вип. 8. С. 143-146. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2010_8_37 .

35. Нікітіна Н. С. Переваги та недоліки використання інтернет-ресурсів у процесі викладання іноземної мови. Advanced education. 2014. Вип. 1. С. 51-58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/novocv_2014_1_9 .

36. Нікіфорова С. М. Еволюція методів навчання іноземної мови. [Електронний ресурс] / С.М. Нікіфорова, Н.І. Пивоварова, О.І. Пивоварова. – Теорія та методика навчання та виховання. № 46. с. 70–91., 2019. – Режим доступу : <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/methodics/article/view/2529/2574>.

36. Новосьолова В.І. Методи, прийоми й засоби навчання в процесі формування лексичної компетентності учнів 5–7 класів. Українська мова і література в школі. 2014. №3 (113). С. 19–23

37. Олійник Т. І., Афанасьєва В.Ю. Інтернет-технології у навчанні старшокласників англійської мови. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки. 2013. Вип. 111. С. 216-220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_111_54

38. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. – Київ : Академія, 2010. – 328 с.

39. Підоренко, В. В. Етапи формування іншомовної лексичної компетенції / В. В. Підоренко, Т. А. Сотніченко // Наукові записки : зб. наук. пр. - Кіровоград : КНТУ, 2007. - Вип. 8. - С. 71-73.

40. Професійно-методична підготовка майбутнього вчителя іноземної мови у вищому навчальному закладі: навчально-методичний посібник. Укладачі: Л.В. Калініна, І.В.Самойлюкевич, Л.І. Березенська, Н.П. Сіваєва, Н.Р. Петранговська, О.С. Гуманкова, Л.В.Барало, Ю.М. Жиляєва, А.М.Мормуль, І.Ф.Литньова, Копетчук Т.В./ За заг. ред. І.В.Самойлюкевич. – Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2008. - 165 с. URL: <http://surl.li/gvgaj>

41. Птушка А. С. Використання Інтернету на заняттях з іноземної. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна. 2016. Вип. 60. С. 58-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2016_60_24 .

42. Редько В. Г., Полонська Т. К., Басай Н. П. [та ін.] ; за наук. ред. Редька В. Г. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів: навчально-методичний посібник – К. : Педагогічна думка, 2013. – 360 с.

43. Роль і місце іноземних мов у житті сучасних старшокласників: аналітична довідка. 2017. 31 с. URL: <https://monitoring.in.ua/up/files/portfolio/000213.pdf> .

44. Семенчук Ю. О. Формування англомовної лексичної компетенції у студентів економічних спеціальностей засобами інтерактивного навчання / Ю.О. Семенчук : дисертація на здобуття наук.ст. к. пед.н. Київ, 2007. 280 с. URL: <http://surl.li/gvguz>

45. Сіранчук Н. М. Формування лексичної компетентності в учнів початкових класів на уроках української мови / Н. М. Сіранчук. – Київ : Центр учбової літератури, 2017. – 288 с.

46. Скляренко Н. К. Типологія вправ в інтенсивному навчанні іноземних мов / Н. К. Скляренко // Гуманістичні аспекти лінгвістичних досліджень і методики викладання іноземних мов: Збірник наукових праць. – 1992. – С.9–14.

47. Словник іншомовних слів / уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ: Наукова думка, 2000. 680 с.

48. Смоліна С.В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції. Іноземні мови. 2010. №4. С.16-23. URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2010_4_4

49. Сорока Н., Щокіна Т. Використання Інтернет-ресурсів у процесі навчання іноземної мови у ВНЗ. Молодь і ринок. 2015. № 4. С. 26-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2015_4_7.

50. Тарнопольський О.Б. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник / О.Б. Тарнопольський, М.Р. Кабанова. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. – 256 с

51. Терещук В. Г. Формування англомовної лексичної компетенції студентів немовних спеціальностей в умовах віртуального навчального середовища: дис. ... к.пед.н.: 13.00.02. Терноп. пед. ун-т. Тернопіль, 2014. 320 с

52. Федоренко Ю. П. Формування комунікативної компетенції старшокласників на сучасному етапі. Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. Полтава, 2005. № 2. С. 82–87.

53. Швачич Г.Г., Толстой В.В., Петречук Л.М., Іващенко Ю.С., Гуляєва О.А., Соболенко О.В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: Навчальний посібник. Дніпро. НМетАУ, 2017. 230 с. URL: https://nmetau.edu.ua/file/ikt_tutor.pdf

54. Шайнер Г.І., Гавран М.І. Інформаційно-комунікаційні технології навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах України.

Інноваційна педагогіка. Випуск 10. Т. 3. 2019 С. 128-133. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/10/part_3/32.pdf

55. Шевченко С. І. Формування комунікативної компетенції в читанні англійською мовою із застосуванням комп'ютерних технологій у вищих навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2004. 346 с.

56. Щукін А. Н. Методика навчання мовленнєвому спілкуванню іноземною мовою : навч. посіб. / А. Н. Щукін. – Москва : Ікар, 2011. – 456 с

57. Ярема І.А. Зміст формування англомовної лексичної компетентності в професійно-орієнтованому говорінні студентів металургійних спеціальностей. Вісник Запорізького національного університету. № 1(17), 2012. С. 197-203 URL: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/ped-1-2012/197-203.pdf>

58. Allen V. E. Techniques in Teaching Vocabulary / V. E. Allen. – Oxford : Oxford University Press, 2003. – 136 p.

59. Alqahtani M. The importance of vocabulary in language learning and how to be taught. International Journal of Teaching and Education 3.3, 2015, P. 21-34. URL: <https://www.eurrec.org/ijote-article-213>

60. Bee Choo L., Tan Ai Lin D., & Pandian A. Language learning approaches: A review of research on explicit and implicit learning in vocabulary acquisition. Procedia-Social and Behavioral Sciences 55. Elsevier. 2012. P. 852-860.

61. Cook Vivian. Second Language Learning and Language Teaching. Fourth Edition / Vivian Cook. – London : Hodder Education, an Hachette UK Company, 2008. – 317 p.

62. Johnson Keith. Designing Language Teaching Tasks / Keith Johnson. – Great Britain : Antony Rowe Ltd, Chippenham and Eastbourne, 2003. – 207 p.

63. Koivuniemi M. Learning English vocabulary using Internet: a quantitative study of a group of first-year upper secondary students. URL: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/37775/1/URN%3ANBN%3Afi%3Ajyu-201205061609.pdf>

64. Nation P. Vocabulary Learning and Speaking Activities / P. Nation, J. Newton // Forum. – 2006. – №1. – Vol. 54. – P. 9–14.

65. Nation, I.S.P. Teaching and Learning Vocabulary in Another Language. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 477 p. URL: <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam031/2001269892.pdf>

66. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English language: Lesicon Publication, 1993. 1150 p

67. Qian D. Evaluation of an in-depth vocabulary knowledge measure for assessing reading performance / D. Qian, M. Schedl // Language Testing. – 2005. – № 21. – P. 28–52.

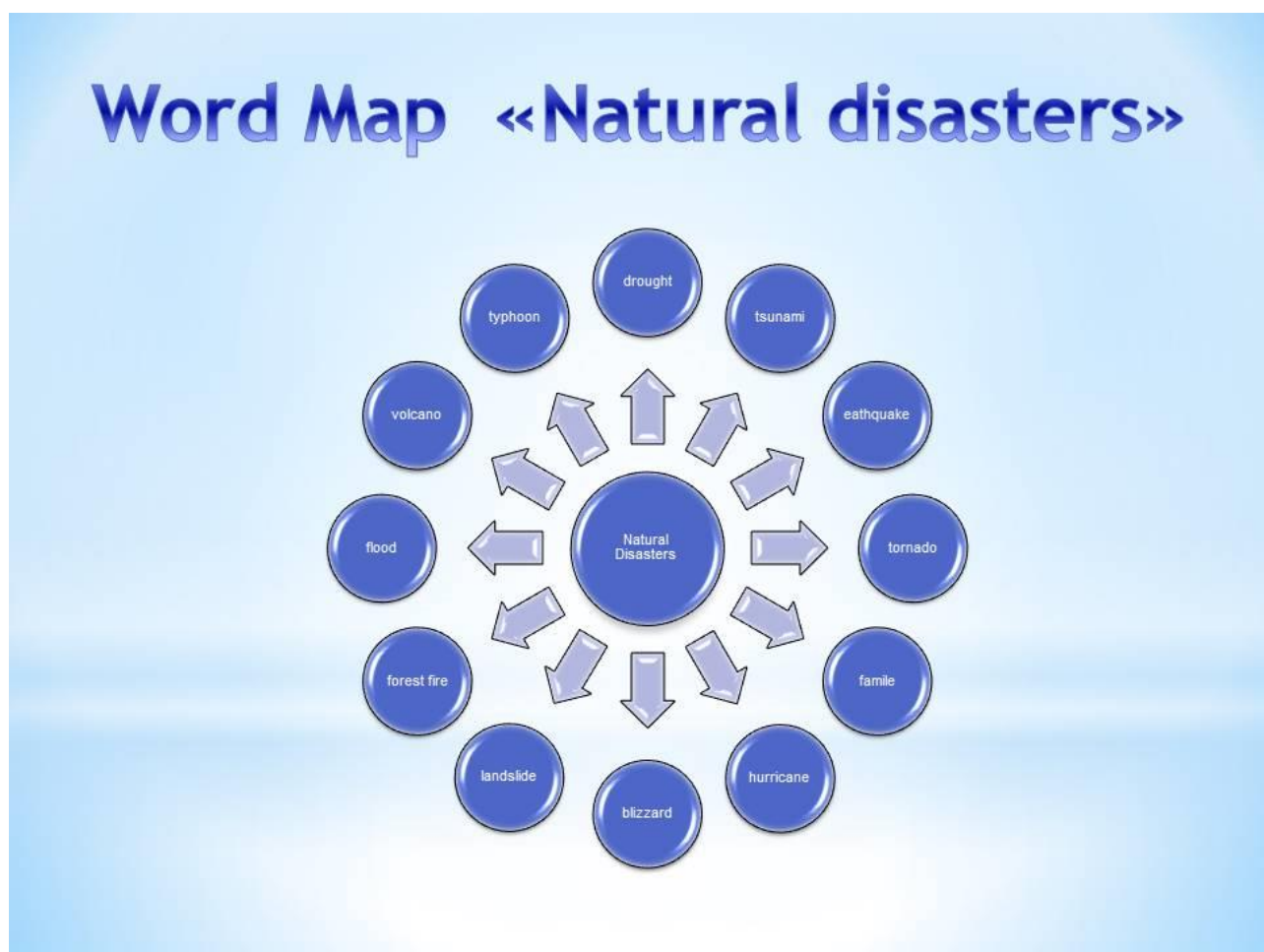
68. Robinson P. Rich view of the foreign lexical competence / P. Robinson. // English Language Teaching Journal. – 2009. – № 43. – 282 p

69. Webb S. Receptive and productive vocabulary learning: The effects of reading and writing on word knowledge / S. Webb // Studies in Second Language Acquisition. – 2005. – №27. – P. 33–52.

70. Zareva A. Models of lexical knowledge assessment of second language learners of English at higher levels of language proficiency / A. Zareva. – System : 33, 2005. – 562 p

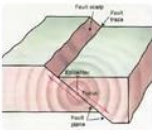
Приклад презентації в MS PowerPoint

За допомогою програми для створення мульти-медійних презентацій MS PowerPoint вчитель готує слайди для формування лексичної компетентності, презентуючи їх учням за допомогою інтерактивної дошки та ноутбука.

**Виготовлення флеш-карток
для формування англомовної лексичної компетентності
(на прикладі теми “ Is the Earth in Danger?”)**

Використовуючи сайт "Quizlet" (www.quizlet.com) вчитель готує картки для вивчення нової лексики, презентуючи їх учням за допомогою інтерактивної дошки та ноутбука. Сайт дозволяє не лише ілюструвати слова зображеннями, але і надавати відтворення вимови (за допомогою звукового значка), оскільки більшість слів мають аудіопідтримку від носіїв мови. Запропонований метод введення нової лексики об'єднує в собі використання візуальних засобів (зображень) та лінгвістичної семантизації (презентація в контексті речення та англійська дефініція). Також є можливість забезпечити онлайн-доступ до підготовлених наборів карток для старшокласників через мобільний додаток, щоб вони могли працювати з ними поза межами школи.

typhoon	a tropical storm, like a hurricane, that occurs in the western Pacific		★ 🔊
volcano eruption	When a volcano erupts, it explodes and flames and rocks come out of it		★ 🔊
flood	A very heavy flow of water, which is greater than the normal flow of water and goes over the stream's normal channel.		★ 🔊
Tsunami	A giant wave usually caused by an earthquake beneath the ocean floor.		★ 🔊
earthquake	The shaking that results from the movement of rock beneath Earth's surface.		★ 🔊

**Комплекс вправ формування іншомовної лексичної компетентності в
учнів старших класів з використанням ІКТ
(на прикладі теми «Is the Earth in Danger?»)**

Вправа 1

Мета: ознайомити учнів з лексичними одиницями; сформувати навички їх ідентифікації та групування; формувати лексичні навички й навички вимови.

Тип вправи: умовно-комунікативна, продуктивна.

Вид вправи: групування лексичних одиниць по категоріях.

Завдання: Work in groups. Create a Mind Map dividing the words and word combinations into such categories: Avalanche, Earthquake, Hurricane, Volcano.

Shake Righter scale Collapse	Erupt Explosion Lava
Blow Wind Storm	Ice Snowslide Mass of snow

Режим виконання: індивідуально або у парах, усно.

Спосіб контролю: взаємне обговорення.

Вправа 2

Мета: сформувати навички розпізнавання ЛО.

Тип вправи: некомунікативна, рецептивна.

Вид вправи: поєднувальний тест.

Завдання: Match the words with the appropriate definition

Drought	Повінь
Typhoon	Голод

Volcano eruption	Ризик, небезпека
Flood	Вирубування лісів
Tsunami	Посуха
Earthquake	Цунамі
Tornado	Лісова пожежа
Famine	Загроза
Forest fire	Затоплювати
Disaster	Тайфун
Hazard	Землетрус
Threat	Катастрофа
Damage	Збиток, шкода
Underflood	Виверження вулкану
Deforestation	Торнадо

Режим виконання: у парах, усно.

Спосіб контролю: взаємоперевірка.

Вправа 3

Мета: формування навичок розпізнання ЛО, вміння відрізнити їх значення у контексті

Тип вправи: некомунікативна, репродуктивна.

Вид вправи: заповнення пропусків у тексті з використанням правильної лексичної одиниці

Завдання: Read and complete the sentences with the names of natural disasters.

1. ... is a violent shaking of the ground. Sometimes it is so strong that the ground splits. **earthquake**

2. ... is a terrible wind that rushes across the land. During this natural disaster trees can be uprooted, buildings can be destroyed and cars can be overturned. **hurricane**

3. ... is a spurting out of gases and hot lava from an opening in the Earth's crust. **volcanic eruption**

4. ... happens when huge amounts of snow or rocks fall down the side of a mountain. **avalanche**

5. ... is caused by an overflow of water which covers the land that is usually dry. **flood**

6. ... is the lack of rain for a long time. **drought**

7. ... can burn out of control in forest areas or bush lands. This natural disaster is caused by lightning, sparks of electricity, or careless people. **forest fire**

8. ... happens when there is a very strong cold wind and heavy snow. **blizzard**

9. ... is a sudden fall of a lot of earth or rocks down a hill, cliff etc. **landslide**

10. ... is a very large wave caused by extreme conditions such as earthquake, which can cause a lot of damage when it reaches land. **tsunami**

11. ... is a very strong wind that moves very fast in a circle. **tornado**

12. ... is a storm that has very strong fast winds and that moves over water. **typhoon**

Режим виконання: індивідуально або у парах, усно.

Спосіб контролю: взаємоперевірка

Вправа 4

Мета: формування навичок застосування ЛО у вирішенні конкретних комунікативних ситуацій.

Тип вправи: некомунікативна, рецептивна

Вид вправи: вибір правильного варіанту

Завдання: Choose the correct variant

<p>1. All the following statements are true EXCEPT:</p>	<p>A. Disasters can include those made by man. B. It is not a natural disaster if there is no loss of life. C. A tsunami taking place on a deserted</p>
---	--

	<p>island is a natural disaster.</p> <p>D. An asteroid collision with Earth would be a natural disaster.</p>
2. A catastrophe that occurs in nature or by natural processes and causes loss of life is:	<p>A. A manmade disaster</p> <p>B. A global disaster</p> <p>C. A natural disaster</p> <p>D. An unnatural disaster</p>
3. All the following may be natural disasters EXCEPT:	<p>A. Oil spill</p> <p>B. Landslide</p> <p>C. Avalanche</p> <p>D. Volcano</p>
4. Which of the following natural disasters are most likely to occur simultaneously?	<p>A. Heatwave and droughts</p> <p>B. Thunderstorms and volcanos</p> <p>C. Earthquakes and blizzards</p> <p>D. Wildfires and floods</p>
5. Which of the following may occur during severe flooding and thunderstorms?	<p>A. Earthquakes</p> <p>B. Landslides</p> <p>C. Solar flares</p> <p>D. Wildfires</p>
6. Which part of the United States would most likely experience a tsunami?	<p>A. States on the east coast</p> <p>B. States on the west coast</p> <p>C. States in the Midwest</p> <p>D. Both A and B</p>

Режим виконання: індивідуально, усно.

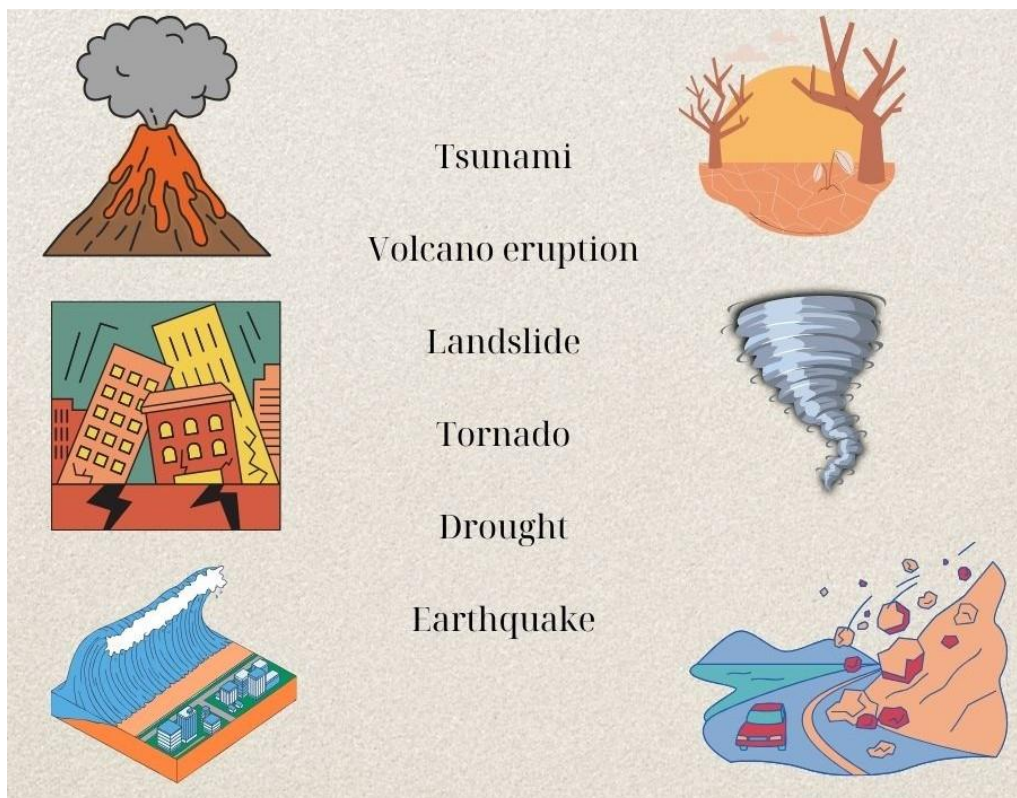
Спосіб контролю: взаємоперевірка

Мета: сформувати навички розпізнавання лексичних одиниць.

Тип вправи: некомунікативна, рецептивна.

Вид вправи: поєднувальний тест.

Завдання: Match words 1 -6 with the correct pictures.

Режим виконання: індивідуально або у парах, усно

Спосіб контролю: взаємоперевірка

Вправа 6

Мета: сформувати навички розпізнавання ЛО.

Тип вправи: некомунікативна, репродуктивна.

Вид вправи: поєднувальний тест.

Завдання: Put letters in the correct order, write them and match to the translations

1. quratekhae	a) цунамі
2. acrunihre	b) ураган
3. nasutim	c) торнадо
4. anvahalce	d) лавина
5. narotod	e) землетрус
6. otuhdgr	f) посуха

Режим виконання: індивідуально або у парах, письмово

Спосіб контролю: взаємоперевірка

Вправа 7

Мета: розвинути вміння вибору та адекватного використання лексичних одиниць.

Тип вправи: некомунікативна, рецептивна.

Вид вправи: вибір правильної відповіді

Завдання: Choose the correct words to form collocations.

1. The factory _____ pollutants into the air.

a) discharges

b) releases

2. Deforestation is a major _____ to biodiversity.

a) threat

b) danger

3. Climate change poses a serious _____ to our planet.

a) hazard

b) risk

4. We need to reduce our carbon _____ to combat global warming.

a) emissions

b) discharges

5. Plastic pollution is a growing _____ in our oceans.

a) peril

b) threat

6. The rapid loss of biodiversity is an urgent _____.

a) danger

b) hazard

Режим виконання: індивідуально, усно.

Спосіб контролю: самоконтроль або взаємоперевірка.

Вправа 8

Мета: сформувати навички вживання ЛО.

Тип вправи: некомунікативна, продуктивна.

Вид вправи: вживання раніше вивчених слів.

Завдання: Give examples of natural disasters

Режим виконання: у мікрогрупах або у парах, письмово.

Спосіб контролю: взаємоперевірка.

Вправа 9

Мета: активізувати процес запам'ятовування лексичних одиниць

Тип вправи: некомунікативна, рецептивна

Вид вправи: здогнатись за контекстом значення ЛО.

Завдання: Name what natural disaster it is.

1. It is the shaking of the surface of the Earth. It can be extremely violent. They are caused by sudden movements of the Earth's tectonic plates.

2. It can be giant waves caused by earthquakes or volcanic eruptions under the sea.

3. It is a natural disaster of below-average precipitation in a given region, resulting in prolonged shortages in the water supply.

4. It is a violent rotating column of air extending from a thunderstorm to the ground. They are capable of tremendous destruction with wind speeds of up to 300 mph. They can destroy large buildings, uproot trees and hurl vehicles hundreds of yards.

5. It is the movement of rock, earth, or debris down a sloped section of land. They are caused by rain, earthquakes, volcanoes, or other factors that make the slope unstable.

Режим виконання: індивідуально або у парах, усно.

Спосіб контролю: взаємоперевірка.

Вправа 10

Мета: закріплення вивчених лексичних одиниць.

Тип вправи: умовно-комунікативна, рецептивна.

Вид вправи: формулювання власних речень з метою роз'яснення лексичних одиниць.

Завдання: Work in pairs. Think about 5 types of natural catalysms. Write the first letter of each word and ask your partner to guess the word you mean.

Режим виконання: у парах, письмово та усно.

Спосіб контролю: контроль з боку викладача.

Вправа 11

Мета: Активізація лексичного матеріалу

Тип вправи: некомунікативна, рецептивна

Вид вправи: знайти слова, пов'язані з темою

Завдання: Find the words connected with the topic and write down them into your exercise-books.

Natural disasters

a	q	d	r	o	u	g	h	t	i	f	r	t	g	d
s	w	y	z	q	t	y	p	h	o	n	o	p	b	c
f	l	o	o	d	g	h	i	j	k	o	q	r	s	t
l	m	n	p	u	w	t	s	u	n	a	m	i	v	w
v	o	l	c	a	n	o	e	r	u	p	t	i	o	n
x	g	g	f	a	m	i	n	e	i	c	m	h	o	t
i	e	a	r	t	h	q	u	a	k	e	a	h	o	o
f	o	r	e	s	t	f	i	r	e	i	h	a	u	r
d	b	c	j	q	k	l	m	o	r	r	e	i	t	n
b	l	i	z	z	a	r	d	w	v	o	a	l	w	a
i	c	q	j	r	m	c	w	q	j	i	t	s	b	d
l	m	n	o	a	j	q	m	r	o	d	w	t	w	o
a	v	a	l	a	n	c	h	e	z	y	a	o	w	o
v	c	a	b	q	d	e	f	f	e	d	v	r	c	b
l	a	n	d	s	l	i	d	e	q	f	e	m	r	m

Keys: drought, typhoon, tsunami, volcano eruption, famine, earthquake, forest fire, blizzard, avalanche, landslide, heat wave, hailstorm, tornado.

Режим виконання: індивідуально або у парах, gbcmvjdj

Спосіб контролю: взаємоперевірка.

Вправа 12

Мета: формування навичок розпізнання лексичних одиниць, вмiти відрізнити їх значення у контексті

Тип вправи: некомунікативна, рецептивна.

Вид вправи: заповнення пропусків у тексті з використанням правильної лексичної одиниці

Завдання: Complete the sentences with the words: a landslide, a hurricane, an earthquake, a volcanic eruption, forest fires, a flood.

1....is a violent shaking of the ground.

2....is a terrible wind that rushes across the land.

- 3....occurs when hot materials from the Earth's interior are thrown out of a volcano.
- 4....is an overflow of water that is normally dry.
- 5.Many...start from natural causes such as lightning which set trees on fire.
- 6....is defined as the movement of a mass of rock, or earth down a slope.

Key: 1.earthquake 2.hurricane 3.volcanic eruption 4.flood 5.forest fires 6.landslide

Режим виконання: індивідуально або у парах, усно.

Спосіб контролю: взаємоперевірка.

Вправа 13

Мета: розвинути вміння вибору та адекватного використання лексичних одиниць.

Тип вправи: некомунікативна, рецептивна.

Вид вправи: вибір правильної відповіді

Завдання: Test yourself: are you ready for a thunderstorm ?

1) Which of the following indicates that you are in danger from lightning?

- A) When lightning and thunder occur very close together.
- B) You feel your hair stand on end.
- C) Both of the above; when lightning and thunder occur very close together and you feel your hair stand on end.

2) If you hear a thunderstorm coming, what should you do?

- A) Stand under a tree for protection.
- B) Go inside a safe building or car.
- C) Lay down flat on the ground.

3) Which of the following occurs with ALL thunderstorms?

- A) Lightning.
- B) Tornadoes.
- C) Hail.

4) When are thunderstorms most likely to happen?

- A) During the winter months in the early afternoon hours.

B) During the spring and summer months in the afternoon and evening hours.

C) During the fall months in the morning hours.

5) If you can't get inside during a thunderstorm, what should you do?

A) Find a low spot away from trees, fences, and poles.

B) Crouch down on the balls of your feet, place your hands on your knees, and lower your head.

C) Both answers are correct.

Key: 1C, 2B, 3A, 4B, 5C.

Режим виконання: індивідуально або у парах, усно.

Спосіб контролю: взаємоперевірка.

Вправа 14

Мета: Активізація лексичного матеріалу

Тип вправи: некомунікативна, рецептивна.

Вид вправи: розгадати слова

Завдання: All you need to do is to read carefully the definitions of natural disasters and write them down in an appropriate place. At the end you'll have to define which word is enciphered in the vertical shady column.

				E	A	R	T	H	Q	U	A	K	E
T	O	R	N	A	D	O							
		A	V	A	L	A	N	C	H	E			
		B	L	I	Z	Z	A	R	D				
			D	R	O	U	G	H	T				
		F	L	O	O	D							
T	Y	P	H	O	O	N							
			F	A	M	I	N	E					
				H	E	A	T	W	A	V	E		
			L	A	N	D	S	L	I	D	E		
					T	S	U	N	A	M	I		

1. A sudden, violent shaking of the earth's surface.
2. A violent wind that moves in circles round a calm area.
3. A large amount of snow, rocks or soil that falls down a mountain, especially in winter.
4. A strong bitterly cold wind accompanied by a heavy snowfall.
5. A long period of dry weather so that there isn't enough water.

6. A great overflow of water onto a place that is usually dry.
7. A violent tropical storm or cyclone.
8. A serious situation in which there is very little food.
9. An extensive slow-moving air mass at a relatively high temperature.
10. A sudden large fall of rocks or soil down a hillside.
11. A large, often destructive, sea wave produced by an undersea earthquake or volcanic eruption.

Режим виконання: індивідуально або у парах, усно.

Спосіб контролю: взаємоперевірка.

Вправа 15

Мета: активізувати процес запам'ятовування ЛО.

Тип вправи: некомунікативна, продуктивна.

Вид вправи: здогнатись за контекстом значення слів.

Завдання: Listen to the descriptions of some natural disasters and guess what of them each text is about.

Text 1. It is a train of gigantic waves that occur after an earthquake or volcanic eruption. They can be as high as 30 meters, travel as fast as a jet and go as far inland as 2 kilometers. Most of them happen in the Pacific.

Text 2. It is caused by the movement of the earth's plates. There are 20 which lie under the surface of the earth. 4 or 5 of them take place in the Pacific Rim.

Text 3. It occurs when there has not been enough rain so that crops and plants can grow. Farm animals die and people don't have enough to eat.

Text 4. It is a strong tropical storm with high winds and heavy rains. Each of it has boy's or girl's name. They cause tremendous damage when they hit land.

Text 5. It is a like a mudslide except it is made up of snow and ice. They occur in the mountains after fresh snowfalls and can travel at 80 miles an hour.

Text 6. They are one of the worst natural disasters and cost the most of money. They occur when storms cause rivers to overflow or by high tides. They cause enormous damage and loss of life.

Natural disaster	Avalanche	Tsunami	Flood	Earthquake	Drought	Hurricane
Text	5	1	6	2	3	4

Режим виконання: індивідуально або у парах, усно.

Спосіб контролю: взаємоперевірка.